

Miasto Rybnik
Gmina i Miasto Czerwionka-Leszczyny
Gmina Godów
Gmina Gorzyce
Miasto Jastrzębie-Zdrój
Gmina Mszana
Gmina Świerklany
Miasto Żory

Diagnoza potencjału rozwojowego obszaru funkcjonalnego zlokalizowanego wzdłuż autostrady A-1 na terenie subregionu zachodniego województwa śląskiego

ZESZYT II: CZĘŚĆ STRATEGICZNA I REALIZACYJNA

**STRATEGIA ROZWOJU OBSZARU
FUNKCJONALNEGO ZLOKALIZOWANEGO WZDŁUŻ
AUTOSTRADY A-1, OBEJMUJĄCEGO
MIASTO RYBNIK, GMINĘ I MIASTO CZERWIONKA-
LESZCZYNY, GMINĘ GODÓW,
GMINĘ GORZYCE, MIASTO JASTRZĘBIE-ZDRÓJ,
GMINĘ MSZANA, GMINĘ ŚWIERKLANY, MIASTO ŻORY**

Rybnik 2014

Fundacja Kreatywny Śląsk

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Autorzy Opracowania:

Marcin Budziński

Błażej Kmiec

Tadeusz Kmiec

Mariusz Raczek

Krzysztof Wrana

Wacław Wrana

Spis treści

Spis treści	2
Spis tabel, wykresów, schematów, map	3
Wprowadzenie	4
Część I: Strategiczna.....	5
1. Główne potencjały i bariery rozwoju obszaru funkcjonalnego.....	6
1.1. Diagnoza głównych potencjałów i barier rozwoju obszaru funkcjonalnego	6
1.2. Analiza SWOT	16
2. Strategiczne kierunki rozwoju w ramach obszaru funkcjonalnego	20
2.1. Cele rozwoju obszaru funkcjonalnego zlokalizowanego wzdłuż autostrady A-1 na terenie subregionu zachodniego województwa śląskiego	20
2.1.1. Cel główny	20
2.1.2. Cele strategiczne	23
2.1.3. Cele szczegółowe	24
2.2. Kierunki działań	25
3. Główne obszary działań oraz projekty kluczowe	28
4. Spójność dokumentu z innymi dokumentami strategicznymi	34
Część II: Realizacyjna	38
5. System wdrażania dokumentu strategicznego	39
5.1. System instytucjonalny wdrażania dokumentu	39
5.2. Zasady i główne źródła finansowania wdrażania rozwiązań zawartych w dokumencie	41
6. System monitorowania realizacji zaproponowanych działań	43
6.1. Zasady monitorowania działań.....	43
6.1.1. Założenia do systemu monitoringu Strategii.....	43
6.1.2. Uczestnicy procesu monitoringu	44
6.2. System wskaźników.....	46

Spis tabel, wykresów, schematów, map

Tabele:

Tabela 1: Ocena atrakcyjności terenu	15
Tabela 2: Analiza SWOT obszaru funkcjonalnego.....	17
Tabela 3: Cel główny obszaru funkcjonalnego.....	21
Tabela 4: Wyzwania uzasadniające cel główny obszaru funkcjonalnego.....	22
Tabela 5: Cele strategiczne obszaru funkcjonalnego.....	23
Tabela 6: Cele szczegółowe.....	25
Tabela 7: Kierunki działań dla celów szczegółowych „InweSTrada”.....	25
Tabela 8: Kierunki działań dla celów szczegółowych „Mobilność”.....	26
Tabela 9: Projekty kluczowe	28
Tabela 10: Funkcje adresowane do poszczególnych gmin obszaru funkcjonalnego.....	33
Tabela 11: Relacje między celami szczegółowymi rozwoju obszaru funkcjonalnego a celami strategicznymi województwa śląskiego.....	34
Tabela 12: Relacje między celami szczegółowymi rozwoju obszaru funkcjonalnego a celami strategicznymi subregionu zachodniego województwa śląskiego	36
Tabela 13: Zorganizowanie podmiotów w procesie wdrażania dokumentu	40
Tabela 14: Wskaźniki monitoringu Strategii	47

Spis wykresów:

Wykres 1: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w 2012r.	8
Wykres 2: Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2012r.	8
Wykres 3: Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym ...	9
Wykres 4: Wskaźniki obciążenia demograficznego	10
Wykres 5: Prognoza liczby ludności w głównych miastach MOF i w województwie śląskim..	11
Wykres 6: Długość dróg publicznych lokalnych o nawierzchni twardej na 100 km ²	12

Spis schematów:

Schemat 1: Montaż środków na rzecz wdrażania Strategii	42
Schemat 2: System monitoringu i oceny Strategii.....	43
Schemat 3: Układ podmiotowy procesu monitoringu	44
Schemat 4: Procedura monitoringu Strategii	45
Schemat 5: Struktura raportu monitoringowego.....	46
Schemat 6: Typy wskaźników monitoringu Strategii obszaru funkcjonalnego	47

Spis map:

Mapa 1: Infrastruktura transportu w części zachodniej województwa śląskiego.....	13

Wprowadzenie

Strategia rozwoju powstała w ramach projektu „Diagnoza potencjału rozwojowego obszaru funkcjonalnego zlokalizowanego wzdłuż autostrady A-1 na terenie subregionu zachodniego województwa śląskiego”. Została opracowana przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej przyznanych w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych” ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz z budżetów gmin uczestniczących w projekcie.

Obszar objęty Strategią obejmuje osiem jednostek samorządu terytorialnego, które zajęły leaderską pozycję w procesie kształtowania obszaru funkcjonalnego usytuowanego wzdłuż autostrady A-1 na odcinku przebiegającym przez subregion zachodni województwa śląskiego, to jest: miasto Rybnik, gminę i miasto Czerwionka-Leszczyny, gminę Godów, gminę Gorzyce, miasto Jastrzębie-Zdrój, gminę Mszana, gminę Świerklany, gminę miejską Żory.

Strategia została opracowana przy wykorzystaniu wyników prac związanych z określeniem zakresu przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego zlokalizowanego wzdłuż autostrady A-1 na terenie subregionu zachodniego województwa śląskiego. Ponadto, na potrzeby opracowania Strategii przeprowadzono szereg prac diagnostycznych polegających na analizie dokumentacji źródłowej (lokalne dokumenty określające uwarunkowania i kierunki rozwoju gmin objętych badaniem, regionalne i krajowe dokumenty związane z kształtowaniem rozwoju obszarów funkcjonalnych, strategię rozwoju subregionu zachodniego województwa śląskiego), zebraniu danych statystycznych opisujących sytuację bieżącą i perspektywy rozwoju gmin, badaniu opinii podmiotów związanych z obszarem, w szczególności mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych. W całym procesie opracowania Strategii współpracowano z menedżerami lokalnymi odpowiedzialnymi za rozwój wymienionych wcześniej jednostek terytorialnych.

Opracowanie Strategii zostało poprzedzone przyjęciem następujących założeń:

- Strategia jest dokumentem komplementarnym względem opracowań lokalnych istniejących w gminach,
- Strategia skupia się na zagadnieniach współpracy oraz osiągania wspólnych celów, a jej istotą jest komplementarne wykorzystywanie potencjałów gmin obszaru, redukcja zbędnej konkurencji, łączenie działań podejmowanych w gminach w większą całość,
- Strategia zmierza do stworzenia silniejszej pozycji obszaru nie jako opozycji względem subregionu zachodniego czy sąsiednich aglomeracji, ale jako bieguna rozwoju zasilającego subregion w impulsy rozwojowe oraz tworzącego atrakcyjne warunki współpracy dla podmiotów z aglomeracji,
- jako główne uwarunkowania wyznaczające treść Strategii przyjęto zmiany generowane w wyniku realizacji autostrady A-1.

Przyjęto, że horyzont Strategii jest zbieżny z horyzontem przyjętym w dokumentach regionalnych to jest obejmuje okres „2020+”.

Część I: Strategiczna

- Rola obszarów funkcjonalnych.
- Główne potencjały i bariery rozwoju obszaru funkcjonalnego.
- Strategiczne kierunki rozwoju w ramach obszaru funkcjonalnego.
- Główne obszary działań oraz projekty kluczowe.
- Spójność dokumentu z innymi dokumentami strategicznymi.

1. Główne potencjały i bariery rozwoju obszaru funkcjonalnego

1.1. Diagnoza głównych potencjałów i barier rozwoju obszaru funkcjonalnego

Obszar funkcjonalny zlokalizowany wzdłuż autostrady A-1 w subregionie zachodnim jest obszarem zwornikowym na osi powiązań pomiędzy Metropolią Górnośląską a Aglomeracją Ostrawską w Republice Czeskiej. Obszar wykazuje tendencje do rozwoju monocentrycznego z ośrodkiem w Aglomeracji Rybnickiej. Aglomeracja jest również ośrodkiem centralnym dla obszaru funkcjonalnego województwa śląskiego, rozumianego zgodnie z zapisami Strategii „Śląskie 2020+”, - subregionu zachodniego. Miejski obszar funkcjonalny jest korzystnie zlokalizowany pod względem zasięgu głównych szlaków komunikacyjnych: bezpośrednio autostrady A-1 i pośrednio autostrady A-4. To położenie stanowi jeden z najistotniejszych potencjałów rozwojowych tego obszaru.

Grupa 8 gmin–liderów – to jest miasto Rybnik, miasto Żory, miasto Jastrzębie-Zdrój, gmina i miasto Czerwionka-Leszczyny, gmina Godów, gmina Gorzyce, gmina Mszana oraz gmina Świerklany – inicjująca działania integracyjne ukierunkowane na zdefiniowanie zasięgu obszaru funkcjonalnego, określenie jego celów oraz kierunków rozwoju, tworzy zwarty i ciągły przestrzennie obszar bezpośrednio powiązany z korytarzem autostrady A-1. Jednocześnie gminy te tworzą strukturę przestrzenną łączącą Metropolię Górnośląską i Aglomerację Ostrawską. W grupie gmin-liderów MOF poza Rybnikiem są jeszcze dwa silne ośrodki rozwojowe: Jastrzębie-Zdrój i Żory. Pozostałe gminy są mocno powiązane z tymi miastami i mogą stanowić układ komplementarny w zakresie funkcji rozwojowych tego obszaru.

Obszar funkcjonalny jest istotnym elementem dawnego Rybnickiego Okręgu Węglowego (ROW). Procesy historyczne związane ze strukturą przestrzenną obszaru w zdecydowanym stopniu wpłynęły na jego obecną strukturę i charakter. Przemysł ROW był rozwinięty głównie w kierunku górnictwa węgla kamiennego. Ten historyczny charakter struktury gospodarczej obszaru ROW skutkował wystąpieniem wielu negatywnych zjawisk społecznych, przestrzenno-środowiskowych i gospodarczych związanych z restrukturyzacją sektora wydobywczego w Polsce. Adaptacja górnictwa do potrzeb gospodarki rynkowej i związane z tym ograniczenie nadmiernego wydobycia, wzrost wydajności pracy, skutkowało w głównej mierze zmniejszeniem zatrudnienia w kopalniach.

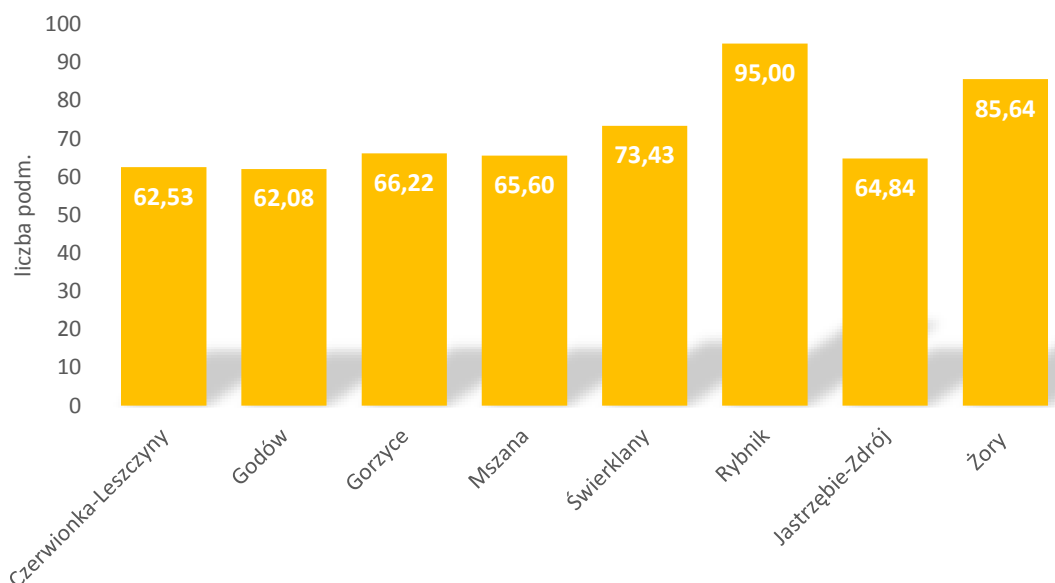
Na obszarze subregionu zachodniego, w którym obszar funkcjonalny ma istotny wpływ na przebieg procesów rozwoju, od czasu reformy samorządowej w Polsce dochodzi do pozytywnych przykładów integracji i współpracy. Przejawem tego jest m.in. powołanie i działalność Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku skupiającego 28 gmin i powiatów z obszaru subregionu. Związek działa od 2002 roku, a głównymi obszarami działalności Stowarzyszenia jest lobbying istotnych spraw dla subregionu zachodniego, integracja różnych środowisk z jego obszaru oraz promocja gospodarcza i turystyczna.

Na przeobrażenia jakie zaszły w ostatnich latach we wszystkich 8 gminach-liderach obszaru funkcjonalnego duży wpływ miało wykorzystanie środków finansowych UE w okresie 2007-2013¹. Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w okresie 7 lat w grupie gmin liderów MOF wsparcie uzyskało łącznie 97 podmiotów w ramach wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego (RPO WSL), w tym beneficjentami 79 projektów były gminy. Łączna wartość wszystkich dofinansowanych projektów wyniosła 813,2 mln zł, z czego 62,5% to kwota wsparcia ze środków EFRR. Projekty te obejmowały szeroki wachlarz kierunków działań od inwestycji transportowych, rozwoju społeczeństwa informacyjnego, kultury czy infrastruktury turystycznej. Na obszarze gmin realizowanych było również wiele projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Łączna liczba projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, z których korzystać mogli mieszkańcy 8 gmin liderów przekracza 250 projektów, w tym 78 były to projekty na realizację, których wsparcie uzyskały gminy lub gminne jednostki organizacyjne w gminach liderach. Średnio na 1 mieszkańca w tych gminach przypada ponad 1303 zł wartości realizowanych projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i 185,6 zł z Europejskiego Funduszu Społecznego (pozyskanych przez gminy z wyłączeniem innych podmiotów). W ramach wdrażania RPO 2007-2013 w województwie beneficjentami wsparcia byli również przedsiębiorcy. Łącznie z obszaru 8 gmin wsparcie uzyskało 135 firm na realizację 198 projektów. Wartość wsparcia uzyskanego przez tych przedsiębiorców przekroczyła 52,5 mln zł.

Na obszarze 8 gmin liderów w obszarze funkcjonalnym działa 30,8 tys. podmiotów gospodarczych, co stanowi 6,8% wszystkich podmiotów w województwie śląskim. Struktura podmiotów gospodarczych w obszarze tych gmin nie odbiega zasadniczo od struktury przedsiębiorstw w całym województwie śląskim. Największy udział podmiotów działających w obszarze należy do sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 31,2% wszystkich podmiotów, sekcji F – Budownictwo 12,7% (w województwie odpowiednio 29,3% i 11,4%). Na terenie obszaru działa 11,6% wszystkich podmiotów gospodarczych działających w sekcji B – Górnictwo i wydobywanie z województwa śląskiego. Istotną barierę rozwoju obszaru może stanowić niewielki przyrost podmiotów działających w sektorze usług związanych z funkcjami miejskimi, w szczególności informatyki i telekomunikacji usług finansowych i ubezpieczeniowych oraz kultury, rekreacji i rozrywki.

¹ Dane dotyczące projektów pochodzą z baz www.mapadotacji.gov.pl, <http://rpo.slaskie.pl/mapa/> oraz <http://www.scp-slask.pl/mapa/>, data pobrania 16.02.2014.

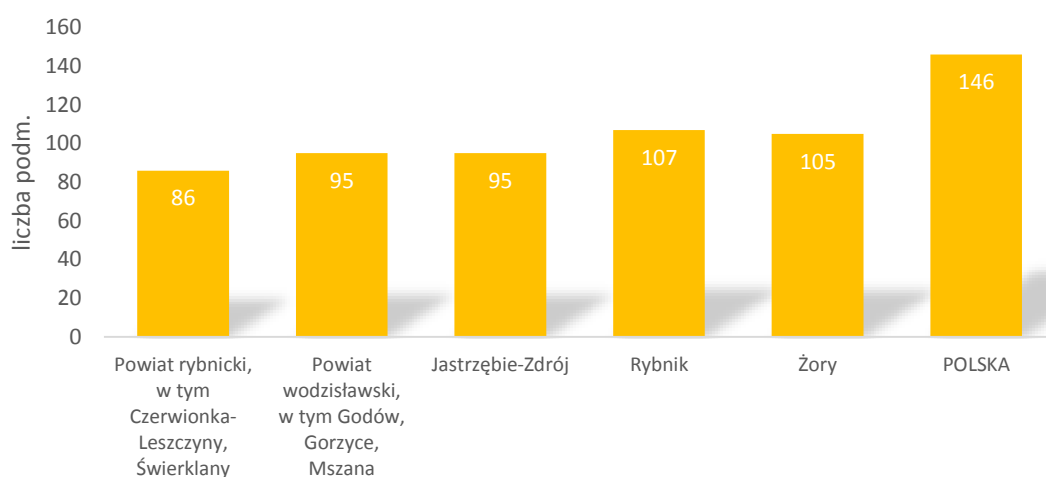
Wykres 1: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w 2012r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Poziom przedsiębiorczości w obszarze funkcjonalnym charakteryzuje się niższymi wskaźnikami niż przeciętna w kraju. Średnio w kraju liczba podmiotów nowozakładanych na 10 tys. osób wynosi 146 osób podczas gdy najwyższy wskaźnik w MOF osiąga Rybnik ze wskaźnikiem 107 podmiotów/10 tys. osób w wieku produkcyjnym. Sytuacja ta wynika w głównej mierze z istniejącej struktury gospodarczej i działaniem w gminach obszaru dużych podmiotów gospodarczych.

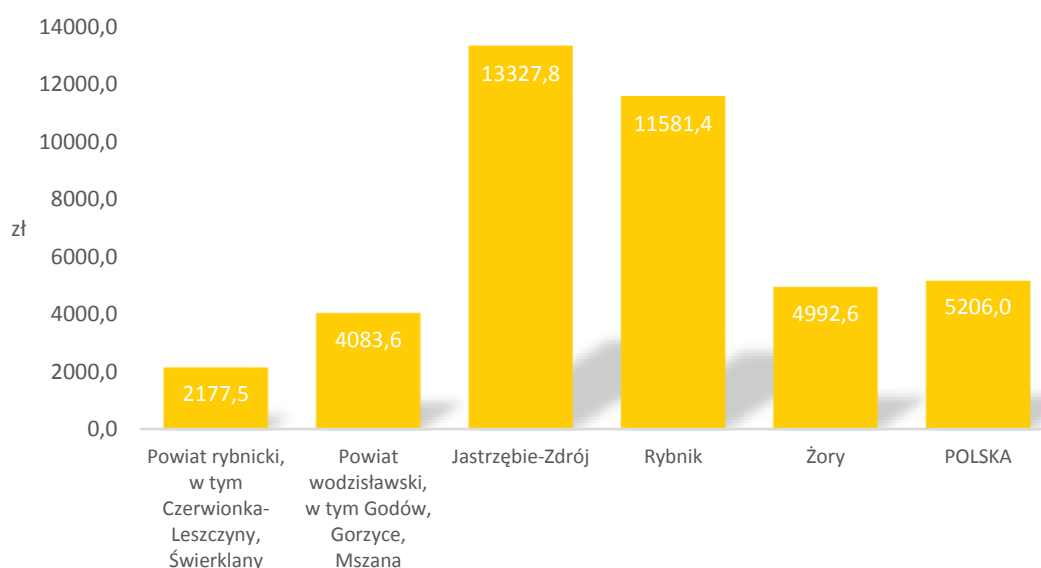
Wykres 2: Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2012r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

O przemysłowym charakterze podmiotów działających w obszarze MOF świadczyć może zdecydowanie wyższy udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw działających w grupie sekcji – przemysł i budownictwo w ogólnej wartości nakładów inwestycyjnych firm. Wskaźnik ten w 2012 roku wynosił w Jastrzębiu-Zdroju 94,3%, Rybniku 91,5% i Żorach 73,3% podczas gdy średnio w kraju kształtował się on na poziomie 56,4%. Również wielkość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach działających w największych miastach obszaru, tj. w Rybniku i Jastrzębiu-Zdroju była zdecydowanie wyższa aniżeli średnio w kraju (5,2 tys. zł) i wynosiły odpowiednio 13,3 tys. zł i 11,6 tys. zł.

Wykres 3: Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Bardzo ważnym elementem atrakcyjności inwestycyjnej obszaru MOF jest lokalizacja na jego obszarze Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSE) – podstrefy jastrzębsko-żorskiej oraz Żorskiego Parku Przemysłowego. Na terenie podstrefy w gminach obszaru funkcjonalnego zlokalizowane są firmy działające m.in. w branży motoryzacyjnej, spożywczej, metalowej i budowlanej.

Województwo śląskie w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej² jest najbardziej atrakcyjnym obszarem z punktu widzenia działalności przemysłowej. Subregion rybnicki, którego MOF jest głównym elementem, obok podregionu katowickiego należy do obszarów o najwyższej atrakcyjności inwestycyjnej dla działalności przemysłowej w kraju. Wśród silnych stron tego obszaru w raporcie IBnGR wskazuje się na bardzo duże zasoby wykwalifikowanych pracowników i absolwentów, duże możliwości inwestowania na terenach SSE, wysoką aktywność inwestorów w strefie oraz korzystną strukturę gospodarki. Obszar ten charakteryzuje się również wysoką atrakcyjnością inwestycyjną działalności usługowej. Ta wysoka ocena podregionu

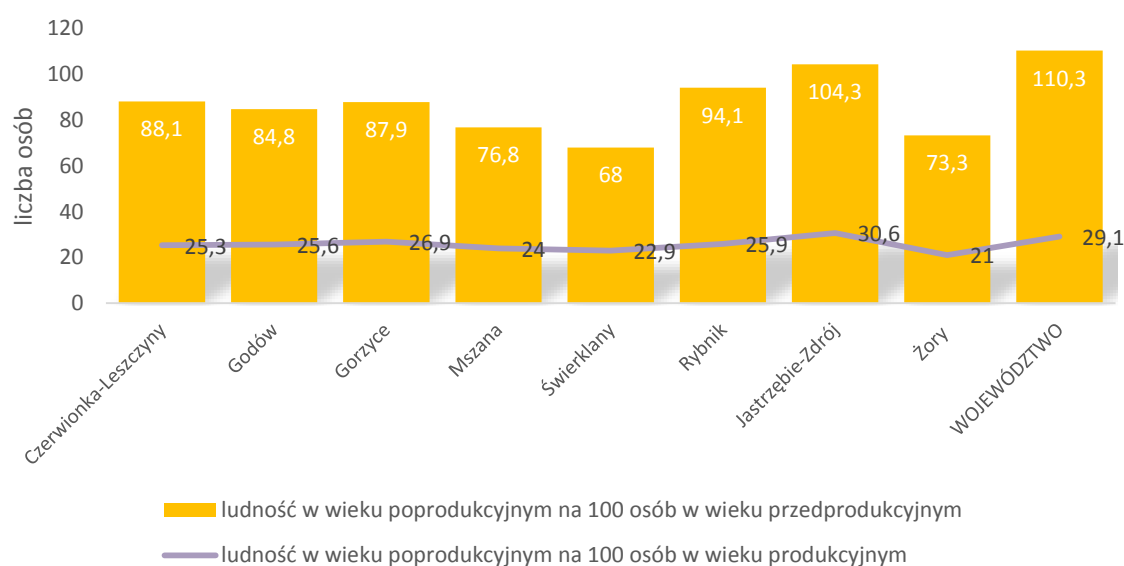
² „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2012”, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR), Gdańsk 2012r.

rybnickiego może stanowić istotny element przyciągający inwestorów do obszaru MOF i wpływać na jego pozycję konkurencyjną.

Obszar 8 gmin liderów obszaru funkcjonalnego zamieszkuje 389,8 tys. osób, co stanowi 8,5% ludności województwa. Średnio na 100 mężczyzn przypadają 104 kobiety, przy wskaźniku 107 w województwie. Pozytywnym zjawiskiem jest dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego we wszystkich gminach (z wyjątkiem Gorzyc: -2,2‰) przy średniej wojewódzkiej -1‰. Niepokojące jest natomiast niekorzystne kształtowanie wskaźników salda migracji wewnętrznych międzygminnych w miastach centralnych obszaru tj. Rybniku (-379 osób), Żorach (-274 osób), Jastrzębiu-Zdroju (32 osób) oraz migracji zagranicznych (we wszystkich gminach), co świadczy o postępującym procesie wymywania ludności.

Analizując strukturę wiekową mieszkańców obszaru należy stwierdzić, iż jest ona korzystniejsza aniżeli średnio w regionie. Wszystkie gminy (liderzy) cechują się wyższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym – w relacji do średniej w województwie śląskim wynoszącej 17,0% – oraz niższym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym (średnia w regionie 18,7%). Ma to swoje odzwierciedlenie we wskaźnikach obciążenia demograficznego, które są korzystniejsze niż średnio w województwie śląskim.

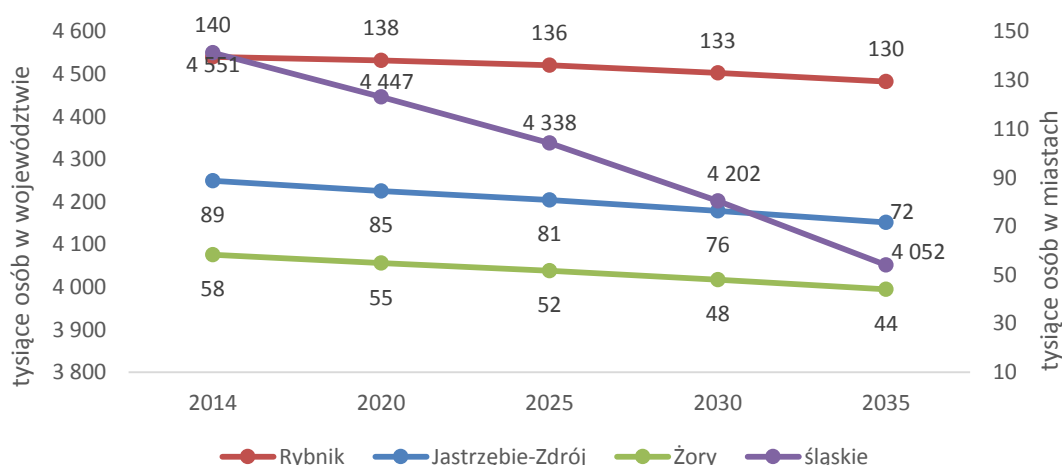
Wykres 4: Wskaźniki obciążenia demograficznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Należy jednak zauważyć, że w perspektywie roku 2035 prognozuje się, że w całym województwie śląskim, w tym również w MOF nastąpi spadek liczby mieszkańców. Prognozowany spadek w poszczególnych miastach – wśród liderów obszaru rdzeniowego MOF będzie silnie zróżnicowany. Największy spadek przewidywany jest w Żorach 24,3% oraz w Jastrzębiu-Zdroju 19,4% natomiast w Rybniku tylko o 7,2%, przy średniej wojewódzkiej 10,9%.

Wykres 5: Prognoza liczby ludności w głównych miastach MOF i w województwie śląskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Obszar 8 gmin – liderów charakteryzuje się zdecydowanie mniejszym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w tym wieku aniżeli średnio w kraju. Wskaźnik dla Polski wynosi, 3% podczas gdy w Rybniku, Żorach, Jastrzębiu-Zdroju oraz w gminach powiatu rybnickiego i wodzisławskiego nie przekracza 1,5%.

Istotnym ograniczeniem w zakresie kreowania silnego obszaru miejskiego w obszarze funkcjonalnym jest stosunkowo niewielkie nasycenie usługami publicznymi, w tym związanymi z kulturą i edukacją na poziomie wyższym.

Wśród 8 gmin-liderów obszaru funkcjonalnego nie występują znaczące dysproporcje w zakresie dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej. Zarówno w grupie gmin MOF, w subregionie zachodnim jak również w kraju wskaźnik ten liczony na 10 tys. mieszkańców wynosi średnio 5. W głównych największych miastach obszaru funkcjonalnego tj. w Rybniku Jastrzębiu-Zdroju oraz Żorach działa 80 podmiotów leczniczych³, w tym 31 w dziedzinie: rehabilitacja medyczna, 22 - ortopedia i traumatologia narządu ruchu, 13 - kardiologia, onkologia kliniczna - 6, chirurgia onkologiczna - 4.

Niepokojącym zjawiskiem, w największych ośrodkach obszaru, tj. w Rybniku, Jastrzębiu-Zdroju oraz w Żorach, jest wysoka wypadkowość w pracy. W miastach tych wskaźnik wypadkowości liczony na 1000 pracujących kształtuje się odpowiednio na poziomie: 10,4, 8,6 oraz 12,6 osób, podczas gdy wskaźnik ten w kraju wynosi 7,8 osób.

W 8 gminach w 2012 łącznie pracowało 104,7 tys. osób z czego 36,2% to kobiety. Wskaźnik dotyczący zatrudnienia kobiet jest zdecydowanie niższy niż w regionie gdzie kształtuje się on na poziomie 45,1%. Pracownicy zatrudnieni na terenie tych gmin stanowią 6,4% wszystkich pracujących w regionie.

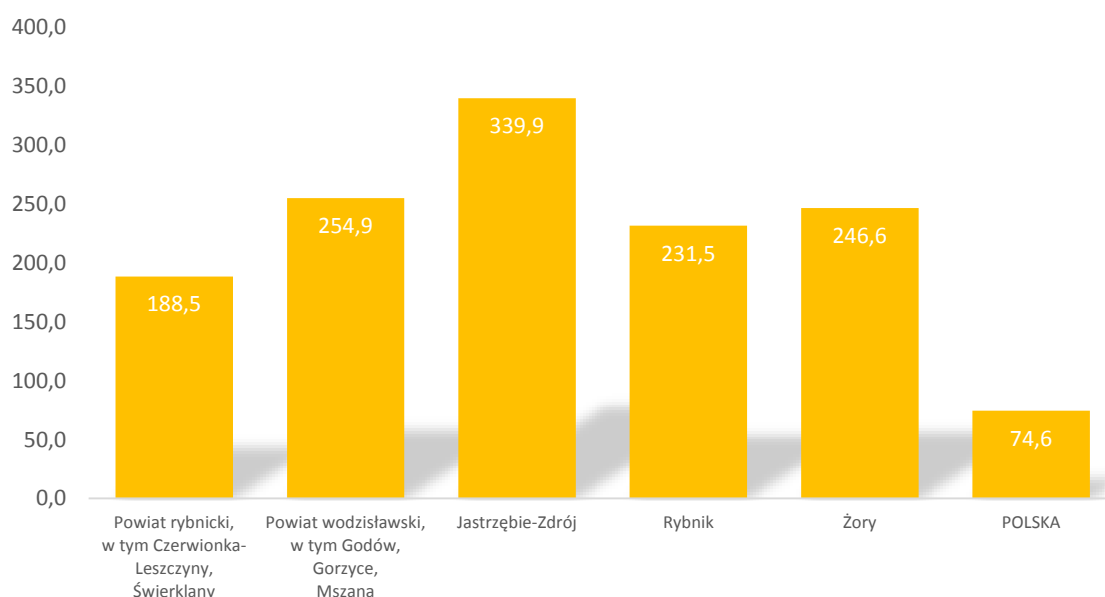
³ „Diagnoza strategiczna rozwoju województwa śląskiego na potrzeby aktualizacji strategii”, RCAS 2013, rcas.slaskie.pl

Pozytywnym zjawiskiem lokalnego rynku pracy jest znaczący spadek liczby osób bezrobotnych. Na koniec roku 2012 łącznie w 8 gminach bez pracy pozostawało 13,2 tys. osób z czego 64,9% to kobiety. Udział bezrobotnych kobiet w analizowanych gminach jest znacznie wyższy aniżeli średnio w regionie gdzie wskaźnik ten wynosi 54,6%. W regionie liczba bezrobotnych w latach 2002-2012 spadła o 37,8% podczas gdy w Żorach, Jastrzębiu-Zdroju, Czerwionce-Leszczynach oraz Rybniku spadek ten wyniósł odpowiednio: 58,1%, 59,1%, 46,4% oraz 45,3%. Niepokojące jest natomiast znaczący udział w ogólnej liczbie bezrobotnych osób młodych w powiecie rybnickim. Udział tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 28,4% i był najwyższy w województwie. Jednocześnie powiat rybnicki jest obszarem gdzie w 2012 zgłoszono najmniej nowych wolnych miejsc pracy.

W obszarze 8 gmin liderów MOF systematycznie poprawiają się warunki mieszkaniowe. W latach 2002-2012 wzrosła liczba oddawanych mieszkań. Największy ponad 100% przyrost wskaźnika w tym zakresie odnotowano w Godowie, Czerwionce-Leszczynach, Rybniku. Spadek w zakresie mieszkań oddawanych do użytku w badanym okresie dotyczył w największym stopniu Jastrzębia-Zdroju (spadek o 23,3%). We wszystkich 8 gminach nastąpił wzrost powierzchni mieszkaniowej przypadająca na 1 mieszkańca jak również dostępności sieci kanalizacyjnej i wodociągowej.

Zagadnieniem ściśle związanym z wykorzystaniem potencjału położenia MOF oraz przebiegu Autostrady A-1 i pobliskiej A-4 jest sieć transportowa obszaru. Podobnie jak w całym regionie obszar charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem gęstości dróg. Poza autostradą A-1, umożliwiające szybki przejazd do Metropolii Górnośląskiej oraz Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach, istotnymi elementami sieci drogowej MOF są drogi krajowe (DK 78, 81) oraz wojewódzkie, w tym m.in. DW 920, 924, 925, 929, 930, 932, 933, 935, 937.

Wykres 6: Długość dróg publicznych lokalnych o nawierzchni twardej na 100 km².

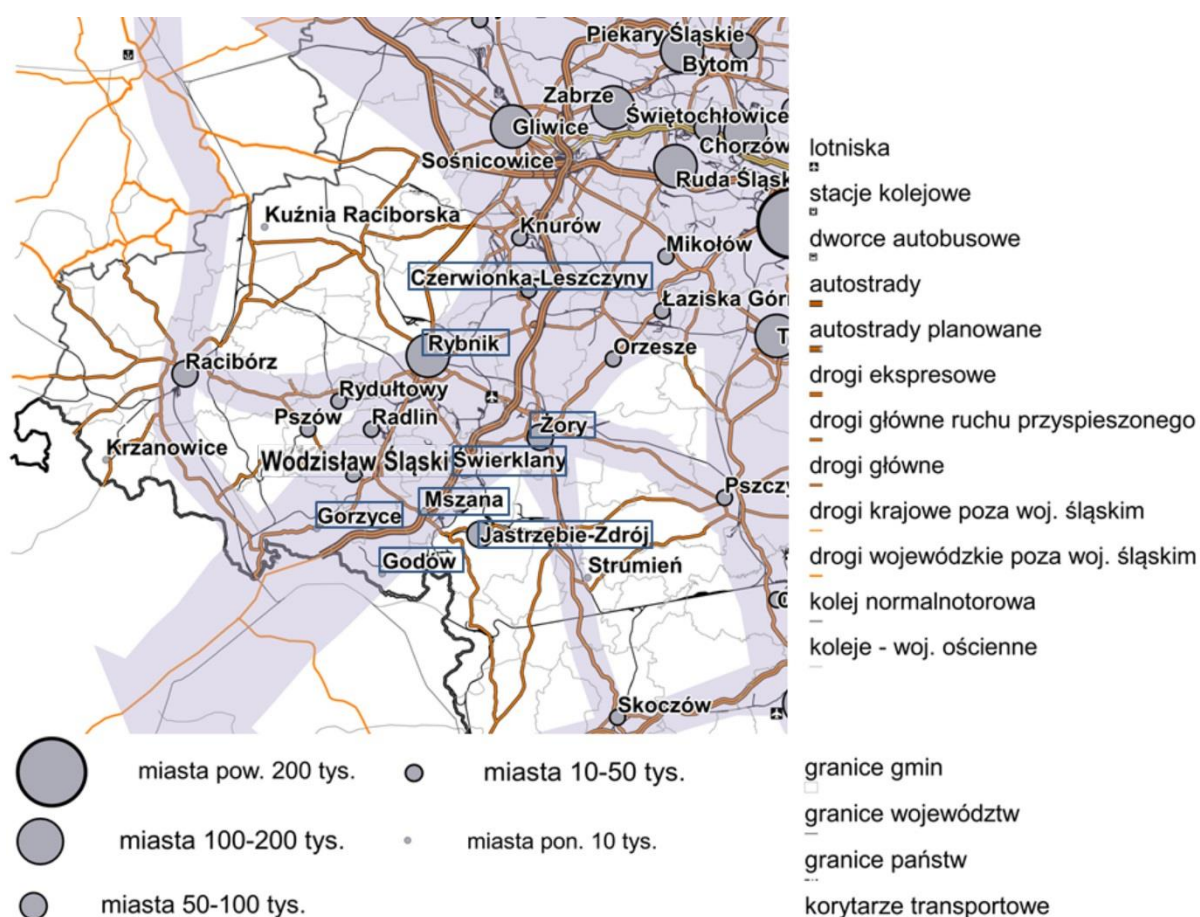

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wysokie zagęszczenie sieci drogowej daje znaczne możliwości inwestycyjne; jednak duża ilość infrastruktury powoduje znaczne wydatki na jej utrzymanie w dobrym stanie technicznym.

Poza infrastrukturą drogową czynnikiem mogącym stanowić czynnik rozwoju tego obszaru jest przebieg istotnych linii kolejowych oraz lokalizacja lotniska w Rybniku-Gotartowicach. Lotnisko, mające znaczny potencjał w zakresie obsługi ruchu biznesowego, cechuje się korzystnym położeniem w centrum MOF oraz bliskością autostrady A-1. Należy jednak podkreślić, że dla wykorzystania tego potencjału niezbędna jest rozbudowa oraz poprawa funkcjonalności i jakości infrastruktury kolejowej, w tym w szczególności w zakresie przejazdu w obszarze MOF oraz MOF - Metropolia Górnośląska i unowocześnienie infrastruktury lotniskowej.

Mapa 1: Infrastruktura transportu w części zachodniej województwa śląskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Diagnoza systemu transportu województwa śląskiego”, RCAS, Katowice 2013, rcas.slaskie.pl

Istotnym elementem wpływającym na poprawę integralności MOF jest działalność organizatorów komunikacji publicznej, w tym: Zarząd Transportu Zbiorowego w Rybniku oraz Międzygminny Związek Komunikacyjny w Jastrzębiu-Zdroju. Podmioty te obsługują obszar funkcjonalny organizując komunikację publiczną. Elementem podnoszącym konkurencyjność tej gałęzi transportu są realizowane projekty podnoszące jakość usług transportowych poprzez zastosowanie rozwiązań ITS

(Inteligentne Systemy Transportowe), w tym m.in. projekt „Sieć Tablic Elektronicznej Informacji Pasażerskiej na terenie Miasta Rybnika”, „e-karta -Elektroniczna Karta Miejska” oraz projekt „Wsparcie obsługi i bezpieczeństwa pasażerów MZK Jastrzębie innowacyjnymi systemami informatycznymi”.

Miejski obszar funkcjonalny wzdłuż autostrady A-1 jest obszarem o bardzo dużym zanieczyszczeniu powietrza, którego głównym źródłem jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja z działalności przemysłowej oraz z gospodarstw domowych. Należy również podkreślić, iż problem zanieczyszczenia powietrza pochodzi ze źródeł lokalnych, jak również transgranicznych. Duży wpływ na stan powietrza ma również rozwój infrastruktury transportowej – co przy dużym ruchu, zwłaszcza w centrach miast oraz niedorozwoju infrastruktury związanej z transportem publicznym, w tym centrów przesiadkowych – wpływa na obniżenie jakości życia i pogarsza wizerunek obszaru. O znaczym obciążeniu jakości powietrza świadczy przekraczanie norm (wg. danych Państwowego Monitoringu Środowiska, 2011r.) pyłu zawieszonego PM10 oraz tlenków azotu na stacji pomiarowej w Rybniku o 100%.

Niekorzystnym zjawiskiem demograficznym, tj. zmniejszeniu się liczby ludności, starzeniu się społeczeństwa, migracji, towarzyszą zmiany w sferze przestrzennej, w tym zjawiska związane z suburbanizacją. O postępowaniu tego zjawiska świadczyć może dynamiczny wzrost udziału terenów zainwestowanych w latach 1990-2006 w gminach wiejskich: Gorzyce 70,4%, Mszana 42,0%, Godów 19,5% przy mniejszym przyroście tego typu terenów w miastach: Rybniku o 16,4%, Jastrzębiu-Zdroju 19,3%, oraz Żorach 12,6%.

Opierając się na badaniach przeprowadzonych w ramach projektu „Wyzwania zrównoważonego rozwoju użytkowania terenu na przykładzie województwa śląskiego - scenariusze 2050”⁴ można wskazać wartość poszczególnych obszarów województwa śląskiego. W badaniu „Studium wartości terenu dla województwa śląskiego”⁵ dokonano oceny wartości terenu pod kątem atrakcyjności dla przedsiębiorców i mieszkańców walorów: przyrodniczych, infrastrukturalnych i społecznych.

⁴ <http://www.scenariuszeslask2050.pl/>

⁵ Klasik A., Kuźnik F., Biniecki J., Szczupak B., Ochojski A., Baron M., „Studium wartości terenu dla województwa śląskiego”, Katowice 2011, <http://www.scenariuszeslask2050.pl>

Tabela 1: Ocena atrakcyjności terenu

	atrakcyjność					
	infrastrukturalna		przyrodnicza		społeczna	
Grupy:	mieszkańcy	przedsiębiorcy	mieszkańcy	przedsiębiorcy	mieszkańcy	przedsiębiorcy
Czerwionka-Leszczyń				wieś		wieś
				miasto		miasto
Godów						
Gorzyce						
Mszana						
Świerklany						
Rybnik						
Jastrzębie-Zdrój						
Żory						

Skala ocen:

	wysoka
	średnia
	niska

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Klasik A., Kuźnik F., Biniecki J., Szczupak B., Ochojski A., Baron M., „Studium wartości terenu dla województwa śląskiego”, Katowice 2011, <http://www.scenariuszeslask2050.pl>

Analizując wyniki badania należy podkreślić znaczne zróżnicowania w obszarze 8 gmin. Mniejsze gminy charakteryzują się relatywnie niższą oceną we wszystkich sferach. Obszarem o najwyższej ocenie jest zdecydowanie miasto Rybnik, którego atrakcyjność przestrzeni była oceniana wysoko lub średnio.

Obszar funkcjonalny charakteryzuje się relatywnie, w odniesieniu do innych obszarów funkcjonalnych w regionie, tj. aglomeracji częstochowskiej, bielskiej, niższą atrakcyjnością przyrodniczą dla sektora przedsiębiorstw, co może stanowić barierę rozwoju tego obszaru. Barierę stanowić może również średnia atrakcyjność infrastrukturalna dla mieszkańców największych miast obszaru funkcjonalnego wzdłuż autostrady A-1 w subregionie zachodnim. Taka ocena szczególnie w kontekście

wysokiej oceny Bielska-Białej może decydować o sile przyciągania nowych mieszkańców i do osiedlania się w obszarze.

Potencjałem obszaru jest zdecydowanie wysoka, we wszystkich przekrojach, atrakcyjność terenów w Rybniku dla przedsiębiorców.

1.2. Analiza SWOT

Opracowanie analizy SWOT dla obszaru napotyka na pewne bariery spowodowane zróżnicowaniem tworzących go gmin. Stąd też, niektóre z czynników zostały, w jakimś sensie, uogólnione. Można też przyjąć, że ściśle związki łączące jednostki terytorialne wewnątrz obszaru są na tyle silne, że najważniejsze z czynników odnoszących się do konkretnej gminy mają wpływ na resztę obszaru lub jego część. W poniższej tabeli zawarto zestawienie sił i słabości opisujących obszar funkcjonalny składający się z ośmiu analizowanych gmin oraz szans i zagrożeń zlokalizowanych w subregionalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym otoczeniu obszaru.

Wśród uwarunkowań wewnętrznych szczególnie ważne są czynniki odnoszące się do:

- położenia geograficznego i komunikacyjnego,
- warunków inwestowania charakterystycznych dla obszaru, w tym cech terenów inwestycyjnych oraz jakości kapitału ludzkiego,
- warunków życia,
- uwarunkowań decydujących o możliwościach przekształcania lokalnej struktury gospodarczej,
- kapitału społecznego,
- rozwoju usług czasu wolnego,
- wizerunku obszaru.

Z kolei wśród uwarunkowań wewnętrznych dużą uwagę poświęcono identyfikacji czynników dotyczących:

- rozwoju województwa śląskiego,
- zmian w systemie komunikacyjnym w otoczeniu,
- konkurencji między różnymi ośrodkami, w tym relacji obszaru w stosunku do aglomeracji,
- przekształcania kapitału ludzkiego,
- kształtowania warunków środowiskowych,
- narzędzi wspierania rozwoju regionalnego i lokalnego kreowanych przez Unię Europejską na nowy okres programowania.

Tabela 2: Analiza SWOT obszaru funkcjonalnego

Siły		Słabości	
S1.	znakomite usytuowanie komunikacyjne: ▪ autostrada A-1 i węzły autostradowe, ▪ możliwości korzystania z intermodalnych rozwiązań transportowych – połączenia drogowe, kolejowe oraz bliskość międzynarodowych lotnisk (z przewozami pasażerskimi i cargo),	W1.	niższa w stosunku do sąsiednich aglomeracji liczba uczelni i instytutów badawczo-rozwojowych ograniczająca możliwości tworzenia powiązań między biznesem a nauką,
S2.	transgraniczne położenie obszaru – w wymiarze geograficznym i transportowym umożliwiające rozwijanie funkcji gospodarczych, społecznych i kulturalnych,	W2.	niski udział branż nowej gospodarki w aktualnej strukturze gospodarczej obszaru funkcjonalnego,
S3.	lokalizacja między głównymi śląskimi aglomeracjami w Polsce i Republice Czeskiej oraz dobre połączenia drogowe z nimi,	W3.	stosunkowo wysoka stopa bezrobocia wśród kobiet,
S4.	wysoki potencjał demograficzny i gospodarczy miast w obszarze funkcjonalnym,	W4.	transformacja tradycyjnych branż gospodarki zachodząca w obszarze funkcjonalnym, której skutkiem jest powstanie terenów przemysłowych o niskiej atrakcyjności dla inwestorów,
S5.	silna pozycja tradycyjnych branż, w tym przemysłu wydobywczego i energetyki mogących kreować sieci kooperacji oraz absorbować innowacje,	W5.	część terenów narażonych na szkody górnicze,
S6.	poprawiająca się sytuacja na rynku pracy i spadek stopy bezrobocia,	W6.	duża ilość terenów wymagających rekultywacji i rewitalizacji,
S7.	dostępne tereny inwestycyjne, w tym w sąsiedztwie autostrady i węzłów autostradowych,	W7.	miejscowe ograniczenia w realizacji niektórych funkcji gospodarczych na terenach o wysokiej wartości przyrodniczej,
S8.	lokalizacja w obszarze funkcjonalnym Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,	W8.	wysoka gęstość sieci osadniczej oraz silnie rozwinięte funkcje gospodarcze, w tym gospodarki tradycyjnej stanowiące obciążenie środowiska przyrodniczego,
S9.	dostępność dobrze przygotowanych kadr technicznych z doświadczeniem nabytym w przemyśle,	W9.	obciążenie środowiska przyrodniczego antropopresją, w tym niska jakość powietrza wynikająca z nierozwiązanego problemu niskiej emisji oraz zanieczyszczeń transgranicznych,
S10.	rosnące zainteresowanie mieszkańców podwyższaniem kompetencji i ich dostosowywaniem do potrzeb rynku pracy,	W10.	występowanie procesów suburbanizacyjnych wpływających na spadek wydolności układu komunikacyjnego i wzrost presji na rozwój infrastruktury,
S11.	dobre, stale poprawiające się wyposażenie infrastrukturalne obszaru, w tym infrastruktura ochrony środowiska, łączności, transportu,	W11.	znaczna część terenów inwestycyjnych o niedostatecznym przygotowaniu i słabej atrakcyjności dla inwestorów,
S12.	duża gęstość dróg wpływająca na wewnętrzną spójność komunikacyjną obszaru,	W12.	wymagająca wzmocnienia współpracy samorządów na rzecz promocji inwestycyjnej i pozyskiwania inwestorów,
S13.	atrakcyjne walory przyrodnicze	W13.	prognozowane pogorszenie wskaźników obciążenia

subregionu umożliwiające rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych, szczególnie oferty weekendowej, turystyki edukacyjnej, turystyki dla osób aktywnych, S14. poprawiające się warunki mieszkaniowe, S15. tereny chronione o wysokiej wartości przyrodniczej podnoszące atrakcyjność mieszkaniową obszaru, S16. tradycyjne, spajane silnymi więziami i wspólnymi wartościami społeczności lokalne, S17. aktywność mieszkańców obszarów wiejskich, w tym zaangażowanie w Lokalne Grupy Działania, S18. wysokie aspiracje kulturalne ośrodków tworzących obszar oraz ich oferta kulturalna o znaczeniu ponadlokalnym, w tym cykliczne wydarzenia o randze krajowej, S19. rosnące zainteresowanie samorządów kooperacją i realizacją wspólnych projektów, S20. wysoka skuteczność gmin obszaru oraz podmiotów z tych gmin w pozyskiwaniu i wykorzystywaniu środków unijnych.	demograficznego, W14. niższa w stosunku do ośrodków metropolitalnych dostępność wyspecjalizowanych i wysoko wykwalifikowanych kadr, W15. procesy emigracyjne osłabiające dostępność fachowców poszukiwanych na lokalnym rynku pracy, W16. niski poziom rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej dla odbiorców w otoczeniu oraz nieukształtowany wizerunek obszaru jako miejsca atrakcyjnego spędzania czasu wolnego, W17. wymagająca modernizacji, dalszego rozwoju i integracji infrastruktura transportu rowerowego, W18. niejednolity charakter subregionu obszaru utrudniający określenie wobec niego spójnej polityki.
Szanse	Zagrożenia
O1. przynależność do tzw. dunajskiego obszaru integracji europejskiej (KPZK, ESPON) – kontynentalny kontekst rozwoju i współpracy, O2. rozwój systemu autostrad w Polsce poprawiający położenie komunikacyjne obszarów przyautostradowych w kontekście międzynarodowym, O3. dobra renoma województwa śląskiego oraz KSSE wśród inwestorów krajowych i zagranicznych, O4. działania województwa śląskiego nakierowane na promocję inwestycyjną, kulturalną i turystyczną regionu, O5. Aglomeracja Górnośląska największym rynkiem zbytu i obszarem najbardziej rozwiniętych sieci kooperacji w Polsce, O6. Aglomeracja Ostrawska stanowiąca drugą pod względem wielkości aglomerację Republiki Czeskiej,	T1. znaczne przekształcenia charakteru terenów sąsiadujących z inwestycjami transportowymi, w tym wymagające nowego zagospodarowania korytarze wzdłuż autostrad, T2. regres transportu publicznego w regionie – ograniczanie lub likwidacja pasażerskich połączeń kolejowych i autobusowych zarówno w układzie lokalnym, jak i ponadlokalnym utrudniające dostępność mieszkańców obszaru do usług i rynku pracy w aglomeracjach, T3. nierozwiązane strukturalne problemy gospodarki w miastach Aglomeracji Górnośląskiej wpływające na stabilność regionalnego rynku pracy, T4. utrzymujące się w Polsce wysokie bezrobocie wpływające na obniżanie atrakcyjności warunków pracy oraz generujące zagrożenie migracyjne, T5. znaczna mobilność najlepiej

O7. koncentracja w Aglomeracji Górnośląskiej kadr i instytucji ważnych dla kształtowania gospodarki opartej na wiedzy, O8. rosnące zainteresowanie podmiotów reprezentujących różne sektory (zwłaszcza nauka, kultura i biznes) do nawiązywania współpracy w skali ponadregionalnej, O9. wsparcie dla rozwoju nowej gospodarki i inteligentnych specjalizacji gospodarczych w nowej perspektywie unijnej, O10. dostępność środków unijnych na działania rewitalizacyjne oraz uwzględnienie rewitalizacji w polityce krajowej i regionalnej, O11. rosnący popyt na usługi czasu wolnego w obszarach aglomeracyjnych, O12. procesy suburbanizacyjne zachodzące w aglomeracyjnych obszarach województwa, umożliwiające przyciągnięcie nowych mieszkańców poszukujących lepszych warunków środowiskowych, O13. rozwój technologii ułatwiających dostęp do usług ICT, O14. nowe technologie umożliwiające wdrażanie inteligentnych rozwiązań w transporcie, O15. preferowanie projektów partnerskich w nowym horyzoncie programowania UE.	wykwalfikowanych i najbardziej przedsiębiorczych mieszkańców oraz atrakcyjność wielkich metropolii dla takich osób, T6. wysoka atrakcyjność największych aglomeracji europejskich dla firm gospodarki opartej na wiedzy, T7. wysoka konkurencja firm globalnych na rynku produktów innowacyjnych, T8. obserwowany w Polsce niski poziom powiązań między gospodarką a nauką oraz słaby transfer innowacji do gospodarki, T9. niski poziom finansowania badań i wdrażania innowacji w Polsce zarówno przez sektor publiczny, jak i sektor biznesu, T10. niska elastyczność systemu edukacji w Polsce i słabe dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, T11. procesy demograficzne we współczesnych społeczeństwach pociągające za sobą konieczność wprowadzania kosztochłonnnych zmian w systemie świadczenia usług społecznych i przekształcania infrastruktury społecznej, T12. duża konkurencja o środki na finansowanie rewitalizacji, T13. konkurencja ze strony obszarów w województwie dążących do rozwoju usług czasu wolnego oraz wysoka renoma ośrodków beskidzkich i wzrost atrakcyjności oferty Jury Krakowsko-Częstochowskiej, T14. stereotypowy, negatywny wizerunek Górnego Śląska jako obszaru o niskiej jakości życia i środowiska przyrodniczego, T15. brak standaryzacji rozwiązań technologicznych stosowanych w administracji samorządowej utrudniający nawiązywanie współpracy, T16. deficyty w statystyce publicznej utrudniające prowadzenie monitoringu procesów rozwojowych,

Źródło: opracowanie własne.

2. Strategiczne kierunki rozwoju w ramach obszaru funkcjonalnego

Część wyznaczająca kierunki rozwoju obszaru funkcjonalnego została wypracowana w oparciu o analizę strategicznych dokumentów lokalnych obowiązujących w gminach lub podlegających obecnie aktualizacji. W szczególności wykorzystano obecne w strategiach rozwoju lokalnego zapisy odnoszące się do priorytetów, celów, kierunków oraz działań i projektów wdrożeniowych. Struktura strategicznych kierunków rozwoju obszaru funkcjonalnego obejmuje:

- cel główny,
- cele strategiczne,
- cele szczegółowe,
- kierunki działań.

Do głównych założeń, które towarzyszyły sformułowaniu struktury celów i kierunków zaliczyć należy:

- komplementarność względem strategii lokalnych,
- wzmacnianie współpracy między gminami tworzącymi obszar funkcjonalny,
- przekładanie działalności realizowanych w gminach w większą, systemową całość,
- tworzenie pozycji obszaru w relacji do sąsiednich aglomeracji

oraz

- wykorzystanie nowych uwarunkowań mających związek z powstaniem autostrady A-1.

2.1. Cele rozwoju obszaru funkcjonalnego zlokalizowanego wzdłuż autostrady A-1 na terenie subregionu zachodniego województwa śląskiego

2.1.1. Cel główny

Cel główny strategicznego rozwoju obszaru funkcjonalnego został sformułowany w nawiązaniu do położenia geograficznego i komunikacyjnego obszaru, a w szczególności relacji, które powinny być kształtowane z sąsiednimi aglomeracjami w oparciu o poprawiające się na skutek realizacji autostrady A-1 połączenia komunikacyjne.

Tabela 3: Cel główny obszaru funkcjonalnego

CEL GŁÓWNY – ZWORNIK GÓRNOŚLĄSKICH AGLOMERACJI
Obszar funkcjonalny zlokalizowany wzdłuż autostrady A-1 na terenie subregionu zachodniego województwa śląskiego pasmem przyspieszonego rozwoju społeczno-ekonomicznego między Metropolią Silesia a Aglomeracją Ostrawską opierającego się na:
▪ wykorzystywaniu położenia na transeuropejskich szlakach komunikacyjnych,▪ korzystnych warunkach dla korzystania z innowacyjnych potencjałów sąsiednich aglomeracji,▪ przyciąganiu podmiotów, których rozwój warunkowany jest przez: – usytuowanie komunikacyjne,– charakterystyczne dla subregionu zachodniego atuty kapitału ludzkiego i walory środowiskowe,– a także dostępność do wiedzy i sieci kooperacyjnych w sąsiednich aglomeracjach.

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z zawartością celu głównego obszar funkcjonalny powinien stawać się swoistym komplementarnym centrum dla górnośląskich aglomeracji w Polsce i Republice Czeskiej. Specyficzne – na tle największych aglomeracji – atrybuty charakteryzujące obszar funkcjonalny, w tym zwłaszcza:

- duża dostępność dobrze skomunikowanych terenów inwestycyjnych,
- walory przyrodniczo-krajobrazowe,
- cechy kapitału społecznego,
- brak uciążliwości charakterystycznych dla obszarów o najwyższym stopniu urbanizacji

umożliwiają kształtowanie atrakcyjnej oferty dla podmiotów w otoczeniu, w tym inwestorów, mieszkańców oraz odwiedzających.

Cel główny ściśle powiązany jest z kluczowymi wyzwaniami, którym stawić czoła muszą gminy obszaru funkcjonalnego co zostało przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 4: Wyzwania uzasadniające cel główny obszaru funkcjonalnego

SKŁADOWE CELU GŁÓWNEGO	WYZWANIA UZASADNIAJĄCE SKŁADOWĄ CELU
wykorzystywanie położenia na transeuropejskich szlakach komunikacyjnych	▪ zapobieganie efektowi „tunelu”, który może się wytworzyć na skutek realizacji autostrady A-1, ▪ konieczność „zagospodarowania” nowego atutu łączalności komunikacyjnej, zarówno w aspekcie atrakcyjności inwestycyjnej, jak również jakości życia,
korzystne warunki dla korzystania z innowacyjnych potencjałów sąsiednich aglomeracji	▪ wysoki poziom konkurencyjności sąsiednich aglomeracji wymagający nowego zdefiniowania wyznaczników pozycji gmin obszaru funkcjonalnego, ▪ ograniczone możliwości tworzenia udogodnień na poziomie dostępnym w metropoliach, ▪ dostępność technologii niwelujących bariery przestrzenne, w tym komunikacyjnych i telekomunikacyjnych,
przyciąganie podmiotów, których rozwój warunkowany jest przez: ▪ usytuowanie komunikacyjne, ▪ charakterystyczne dla subregionu zachodniego atuty kapitału ludzkiego i walory środowiskowe, ▪ dostępność do wiedzy i sieci kooperacyjnych w sąsiednich aglomeracjach.	▪ rosnąca mobilność firm (miejsc pracy) i ludzi wpływająca na: – możliwości przyciągania do obszaru nowych podmiotów, – rozerwania związków między miejscem zamieszkania, pracy, korzystania z usług, wypoczynku, – zagrożenie emigracji lokalnych podmiotów, ▪ poszerzająca się pojemność pojęcia atrakcyjności inwestycyjnej i konieczne łączenie w tym aspekcie: – terenów inwestycyjnych, – kapitału ludzkiego, – warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej, ▪ otwartość współczesnej gospodarki, zwłaszcza w aspekcie kształtowania ponadlokalnych relacji międzysektorowych, ▪ kształtowanie rozwoju lokalnego poprzez zasilanie obszaru przez zasoby i idee „importowane” z otoczenia.

Źródło: opracowanie własne.

2.1.2. Cele strategiczne

Cel główny został zdekomponowany na dwa cele strategiczne. Pierwszy z nich odnosi się do wykorzystania atutów autostrady A-1 dla przyciągnięcia nowych inwestorów do obszaru funkcjonalnego oraz podniesienia ogólnej atrakcyjności biznesowej obszaru. Drugi z celów powiązany jest z szeroko rozumianym wyzwaniem mobilności stanowiącej wyznacznik współczesnej, globalizującej się rzeczywistości.

Tabela 5: Cele strategiczne obszaru funkcjonalnego

Cel strategiczny I – „InweSTrada”	Cel strategiczny II – Mobilność
Wyróżniający poziom atrakcyjności inwestycyjnej obszaru dla przedsiębiorstw wytwarzających dobra i usługi o konkurencyjności krajowej i globalnej, a także generujących miejsca pracy o wysokiej jakości.	Dostępność korzyści i udogodnień oferowanych w MOF dla podmiotów w bliższym i dalszym otoczeniu, w tym w aglomeracjach oraz dostępność korzyści i udogodnień w sąsiednich aglomeracjach dla podmiotów z obszaru funkcjonalnego.

Źródło: opracowanie własne.

Sens pierwszego celu strategicznego sprowadza się do selektywnego przyciągania inwestycji wzmacniających strukturę gospodarczą obszaru w sposób długofalowy. Istotą celu jest wykorzystanie położenia obszaru na osi autostrady A-1, a w szczególności przygotowanie terenów inwestycyjnych w dobrym połączeniu z autostradą. Głównym założeniem dotyczącym realizacji tego celu jest gospodarowanie posiadanymi terenami inwestycyjnymi w sposób racjonalny, ze świadomością ograniczoności tego zasobu, a w konsekwencji wykorzystywania tych terenów dla przekształcania i dywersyfikowania lokalnej struktury gospodarczej, podnoszenia jej konkurencyjności oraz tworzenia miejsc pracy pozwalających na zagospodarowanie i rozwój kapitału ludzkiego obszaru. Takie nakreślenie pierwszego celu strategicznego stawia przez samorządami gmin, które tworzą obszar funkcjonalny istotne zadanie polegające na wspólnym kształtowaniu polityki inwestycyjnej. W jej ramach wskazane jest:

- kształtowanie lokalnych specjalizacji gospodarczych adekwatnych do posiadanych przez gminę potencjałów,
- kształtowanie w ramach całego obszaru takich specjalizacji gmin, które względem siebie są synergiczne,
- skupienie uwagi na przyciąganiu przez konkretne gminy inwestorów wzmacniających wyznaczone specjalizacje,
- ograniczanie konkurencji o inwestorów między poszczególnymi gminami tworzącymi obszar funkcjonalny.

Rozstrzygnięcia dotyczące lokalnych specjalizacji winny być wynikiem uzgodnień między władzami lokalnymi i powinny stanowić jeden z pierwszych etapów wdrażania Strategii.

Drugi z celów strategicznych nawiązuje do podstawowej cechy współczesnych społeczeństw i gospodarki, to jest do wielowymiarowo ujmowanej mobilności. Cecha ta może być traktowana jako jedno z głównych wyzwań wymagających udzielenia strategicznej odpowiedzi. W omawianym celu mobilność odnosi się przede wszystkim do mobilności „codziennej” związanej z dojazdami do pracy, korzystaniem z usług społecznych, bądź usług rynkowych. Mobilność dotyczy dwustronnych przepływów między gminami obszaru funkcjonalnego a otoczeniem. Obszar funkcjonalny dla swojego rozwoju musi tworzyć wartości, które są atrakcyjne dla odbiorców w otoczeniu – mieszkańców, firm, osób odwiedzających. Z kolei dostępność do udogodnień w sąsiednich aglomeracjach zwiększa możliwości rozwoju podmiotów lokalnych, w szczególności dzięki dostępności do miejsc pracy i usług. Mobilność tego typu można uznać za wartość wspierającą rozwój lokalny ponieważ w jej wyniku nie następuje zerwanie związków mieszkańców czy też firm ze swoim miejscem zamieszkania. Natomiast zjawiskiem negatywnym jest mobilność „trwała” i związana z nią emigracja podmiotów poza obszar funkcjonalny.

Mobilność może być także rozpatrywana w ujęciu wewnętrznym jako przepływy między gminami obszaru funkcjonalnego. Także w tym przypadku wsparciem dla kształtowania

i wykorzystywania mobilności powinny być rozstrzygnięcia dotyczące specjalizacji poszczególnych gmin w ramach obszaru.

2.1.3. Cele szczegółowe

Dla celów strategicznych sformułowano cele szczegółowe odzwierciedlające w pełniejszy sposób zakres wartości, które powinny być uzyskiwane na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego. Cel strategiczny pierwszy został rozpisany przez pięć celów szczegółowych odnoszących się do:

- atrakcyjności terenów inwestycyjnych,
- relacji między rozwojem inwestycji a środowiskiem przyrodniczym,
- jakości miejsc pracy,
- rozwoju kapitału ludzkiego,
- wizerunku inwestycyjnego.

Dla drugiego z celów strategicznych sformułowano sześć celów szczegółowych dotyczących kolejno:

- wewnętrznej i zewnętrznej spójności transportowej,
- innowacyjnych sieci współpracy,
- rewitalizacji,
- usługi czasu wolnego,
- mieszkalnictwo,
- usługi publiczne.

Tabela 6: Cele szczegółowe

Cele szczegółowe dla celu strategicznego I – „InweSTrada”	Cele szczegółowe dla celu strategicznego II – Mobilność
C1.1. Wysoka atrakcyjność terenów inwestycyjnych skomunikowanych w układzie regionalnym i europejskim.	C2.1. Spójność transportowa między gminami obszaru oraz z sąsiednimi aglomeracjami.
C1.2. Skuteczne rozwiązania ograniczające wpływ inwestycji i działalności gospodarczej na środowisko przyrodnicze obszaru.	C2.2. Funkcjonowanie podmiotów z MOF w międzysektorowych sieciach współpracy umożliwiających transfer do gospodarki obszaru wiedzy i technologii.
C1.3. Miejsca pracy o jakości umożliwiającej wykorzystanie najlepszych cech kapitału ludzkiego obszaru.	C2.3. Rewitalizowane tereny zdegradowane i przestrzenie publiczne z rozwijającymi się funkcjami ponadlokalnymi.
C1.4. Rozwijająca się w relacji do potrzeb gospodarki regionu/województwa komplementarna oferta edukacyjna opierająca się na specjalizacji ośrodków miejskich obszaru.	C2.4. Spójna oferta usług czasu wolnego kierowana w pierwszym rzędzie do mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji.
C1.5. Wizerunek obszaru jako wyjątkowego miejsca dla lokalizacji inwestycji nowej gospodarki.	C2.5. Dogodne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.
	C2.6. Dostępność wyspecjalizowanych usług publicznych dla mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji.

Źródło: opracowanie własne.

2.2. Kierunki działań

Dla wyróżnionych celów szczegółowych sformułowano kierunki działań, które w procesie wdrażania Strategii powinny zostać wypełnione projektami uzgadnianymi przez samorządy lokalne obszaru funkcjonalnego.

Tabela 7: Kierunki działań dla celów szczegółowych „InweSTrada”

Cel szczegółowy	Kierunki działań
C1.1. Wysoka atrakcyjność terenów inwestycyjnych skomunikowanych w układzie regionalnym i europejskim.	K1. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych i ich skomunikowanie z autostradą. K2. Wdrażanie nowoczesnych interaktywnych narzędzi komunikacji między jst a potencjalnymi inwestorami.

Cel szczegółowy	Kierunki działań
C1.2. Skuteczne rozwiązania ograniczające wpływ inwestycji i działalności gospodarczej na środowisko przyrodnicze obszaru.	K3. Rozwój infrastruktury komunalnej. K4. Rekultywacja terenów przemysłowych i ich przygotowanie do procesu inwestycyjnego. K5. Wspieranie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii i energetyki prosumenckiej. K6. Monitorowanie wpływu realizacji inwestycji na środowisko przyrodnicze.
C1.3. Miejsca pracy o jakości umożliwiającej wykorzystanie najlepszych cech kapitału ludzkiego obszaru.	K7. Wspieranie podmiotów gospodarczych tworzących miejsca pracy w MOF. K8. Wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw. K9. Wspieranie absolwentów w realizacji innowacyjnych projektów biznesowych.
C1.4. Rozwijająca się w relacji do potrzeb gospodarki regionu/województwa komplementarna oferta edukacyjna opierająca się na specjalizacji ośrodków miejskich obszaru.	K10. Odbudowa systemu kształcenia zawodowego. K11. Współpraca biznesu z nauką i edukacją w realizacji procesu kształcenia.
C1.5. Wizerunek obszaru jako wyjątkowego miejsca dla lokalizacji inwestycji nowej gospodarki.	K12. Promocja inwestycyjna obszaru realizowana wspólnie przez gminy MOF. K13. Współpraca podmiotów zainteresowanych rozwojem gospodarczym MOF w nawiązywaniu kontaktów z potencjalnymi inwestorami.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 8: Kierunki działań dla celów szczegółowych „Mobilność”

Cel szczegółowy	Kierunki działań
C2.1. Spójność transportowa między gminami obszaru oraz z sąsiednimi aglomeracjami	K14. Rozwój transportu zbiorowego. K15. Modernizacja i uzupełnienia infrastruktury komunikacyjnej. K16. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej
C2.2. Funkcjonowanie podmiotów z MOF w międzysektorowych sieciach współpracy umożliwiających transfer do gospodarki obszaru wiedzy i technologii.	K17. Wspieranie rozwoju klastrów. K18. Wykorzystanie potencjału instytucji naukowych, edukacyjnych i badawczych do kreowania zaawansowanej współpracy międzysektorowej.

Cel szczegółowy	Kierunki działań
	K19. Promowanie firm z obszaru MOF jako partnerów dla podmiotów w otoczeniu (kontekst podwykonawstwa, projektów partnerskich, udziału w konsorcjach).
C2.3. Rewitalizowane tereny zdegradowane i przestrzenie publiczne z rozwijającymi się funkcjami ponadlokalnymi.	K20. Kreowane przestrzenie publiczne, centra miast, ład przestrzenny, wzmacnianie atrakcyjności przestrzeni miejskiej. K21. Ożywianie centrów gmin przez rozwój usług wyższego rzędu. K22. Wdrażanie rozwiązań umożliwiających przywracanie i zachowywanie ładu przestrzennego oraz krajobrazu kulturowego MOF.
C2.4. Spójna oferta usług czasu wolnego kierowana w pierwszym rzędzie do mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji.	K23. Koordynacja oferty kulturalnej i rekreacyjnej gmin MOF. K24. Rozwój liniowej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej łączącej gminy MOF. K25. Wspieranie rozwoju usług dla podróżujących autostradą A-1. K26. Wspieranie rozwiązań sieciujących ofertę usług czasu wolnego MOF. K27. Wspieranie społecznych aktywności zorientowanych na podtrzymywanie i eksponowanie dziedzictwa kulturowego obszaru. K28. Promocja MOF jako atrakcyjnego obszaru wypoczynku aktywnego.
C2.5. Dogodne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.	K29. Przygotowywanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe. K30. Skomunikowanie terenów mieszkaniowych z sąsiednimi aglomeracjami. K31. Wdrażanie rozwiązań ograniczających negatywny wpływ autostrady na tereny mieszkaniowe. K32. Zachowywanie krajobrazu kulturowego obszaru jako zasobu wrażliwego w kontekście rozwoju mieszkalnictwa.
C2.6. Dostępność wyspecjalizowanych usług publicznych dla mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji.	K33. Rozwój usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych o wysokiej jakości.

Źródło: opracowanie własne.

3. Główne obszary działań oraz projekty kluczowe

Dla części kierunków zostały określone projekty kluczowe interesujące dla gmin analizowanego obszaru funkcjonalnego. Projekty te nie wyczerpują pełnego zakresu wdrażania Strategii; określają jednak wstępne pole wspólnych zainteresowań gmin obszaru.

Tabela 9: Projekty kluczowe

Kierunki	Projekty kluczowe
K1. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych i ich skomunikowanie z autostradą.	P1. Inwentaryzacja terenów inwestycyjnych obszaru – szczególnie terenów przy autostradzie, wolnych terenów w strefach ekonomicznych i gospodarczych, terenów zdegradowanych poddawanych rekultywacji i rewitalizacji – w kontekście: ▪ oceny aktualnej jakości terenów inwestycyjnych na tle oferty innych konkurencyjnych ośrodków w regionie, ▪ predyspozycji do przyjmowania inwestycji w ramach określonych branż, ▪ zakresu działań koniecznych do nadania terenom wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej, w tym ich powiązania z autostradą A-1, ▪ możliwości kreowania nowych terenów inwestycyjnych. P2. Przygotowanie wzdłuż autostrady A-1 w każdej z gmin obszaru kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych tworzących urozmaiconą wiązkę terenów atrakcyjnych dla różnych inwestorów. P3. Projekty łączące tereny inwestycyjne z węzłami autostradowymi; usprawnienia komunikacyjne wokół węzłów autostrad.

Kierunki	Projekty kluczowe
K2. Wdrażanie nowoczesnych interaktywnych narzędzi komunikacji między gminami a potencjalnymi inwestorami.	-
K3. Rozwój infrastruktury komunalnej.	-
K4. Rekultywacja terenów przemysłowych i ich przygotowanie do procesu inwestycyjnego.	P4. Uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych typu brownfield w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych. ponadto: P1. i P2.
K5. Wspieranie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii i energetyki prosumenckiej.	P5. Projekty zwiększające udział energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym gminy: ▪ budowa infrastruktury służącej do produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, ▪ rozwój fotowoltaiki jako źródła energii odnawialnej, ▪ termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, ▪ budowa infrastruktury oświetleniowej i elementów bezpieczeństwa ruchu drogowego umożliwiających wykorzystanie energii przyjaznej środowisku, ▪ jako działanie wspierające: demontaż, transport i unieszkodliwienie azbestu oraz wymiana pokryć dachowych.
K6. Monitorowanie wpływu realizacji inwestycji na środowisko przyrodnicze.	-
K7. Wspieranie podmiotów gospodarczych tworzących miejsca pracy w MOF.	P6. Działania na rzecz poszerzania granic Specjalnej Strefy Ekonomicznej w gminach obszaru.
K8. Wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw.	P7. Instytucjonalna integracja mikro i małych przedsiębiorstw działających w gminach obszaru.

Kierunki	Projekty kluczowe
K9. Wspieranie absolwentów w realizacji innowacyjnych projektów biznesowych.	-
K10. Odbudowa systemu kształcenia zawodowego.	P8. Wspólny projekt edukacyjny związany z dostosowaniem kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy.
K11. Współpraca biznesu z nauką i edukacją w realizacji procesu kształcenia.	-
K12. Promocja inwestycyjna obszaru realizowana wspólnie przez gminy MOF.	P9. Utworzenie ośrodka obsługi inwestora w ramach gmin objętych MOF – „INWEST-STRADA A-1”. P10. Wspólna promocja terenów inwestycyjnych położonych w obszarze funkcjonalnym zlokalizowanym wzdłuż autostrady A-1. P11. Projekty promocji inwestycyjnej obszaru realizowane z markowymi firmami zlokalizowanymi w obszarze funkcjonalnym.
K13. Współpraca podmiotów zainteresowanych rozwojem gospodarczym MOF w nawiązywaniu kontaktów z potencjalnymi inwestorami.	-
K14. Rozwój transportu zbiorowego.	P12. Utworzenie parkingów (centrów przesiadkowych) typu „park and ride” przy węzłach autostrady A-1 oraz dworcach kolejowych.
K15. Modernizacja i uzupełnienia infrastruktury komunikacyjnej.	P13. Budowa Regionalnej Drogi Pszczyna-Racibórz. P14. Utworzenie dostępu kolejowego do miejscowości położonych po stronie Czech – szlak transgraniczny Katowice-Bohumin (Ostrava). P15. Modernizacja i rozbudowa lotniska w Rybniku-Gotartowicach.
K16. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej	-
K17. Wspieranie rozwoju klastrów.	-
K18. Wykorzystanie potencjału instytucji naukowych,	P16. Wypracowanie sieciowego projektu naukowo-biznesowego z udziałem

Kierunki	Projekty kluczowe
edukacyjnych i badawczych do kreowania zaawansowanej współpracy międzysektorowej.	innowacyjnych podmiotów w gminach obszaru funkcjonalnego.
K19. Promowanie firm z obszaru MOF jako partnerów dla podmiotów w otoczeniu (kontekst podwykonawstwa, projektów partnerskich, udziału w konsorcjach).	-
K20. Kreowane przestrzenie publiczne, centra miast, ład przestrzenny, wzmacnianie atrakcyjności przestrzeni miejskiej.	P17. Poprawa atrakcyjności przestrzeni miejskiej poprzez rewitalizację zabytkowych osiedli robotniczych.
K21. Ożywianie centrów gmin przez rozwój usług wyższego rzędu.	P18. Projekty rewitalizacji kulturalnej centrów miast.
K22. Wdrażanie rozwiązań umożliwiających przywracanie i zachowywanie ładu przestrzennego oraz krajobrazu kulturowego MOF.	-
K23. Koordynacja oferty kulturalnej i rekreacyjnej gmin MOF.	P19. Utworzenie wspólnego systemu informacji kulturalnej, turystycznej, rekreacyjnej gmin obszaru funkcjonalnego.
K24. Rozwój liniowej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej łączącej gminy MOF.	P20. Aktualizacja międzygminnych szlaków rowerowych.
K25. Wspieranie rozwoju usług dla podróżujących autostradą A-1.	P21. Utworzenie wspólnego systemu informacji dla podróżujących autostradą A-1 (noclegi, gastronomia, atrakcje turystyczne) - wspólne wystąpienie do zarządcy autostrady. P22. Projekty rozwoju infrastruktury turystycznej na terenach wzdłuż autostrady A-1.
K26. Wspieranie rozwiązań sieciujących ofertę usług czasu wolnego MOF.	P19., P21.
K27. Wspieranie społecznych aktywności zorientowanych na	-

Kierunki	Projekty kluczowe
podtrzymywanie i eksponowanie dziedzictwa kulturowego obszaru.	
K28. Promocja MOF jako atrakcyjnego obszaru wypoczynku aktywnego.	-
K29. Przygotowywanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe.	-
K30. Skomunikowanie terenów mieszkaniowych z sąsiednimi aglomeracjami.	-
K31. Wdrażanie rozwiązań ograniczających negatywny wpływ autostrady na tereny mieszkaniowe.	-
K32. Zachowywanie krajobrazu kulturowego obszaru jako zasobu wrażliwego w kontekście rozwoju mieszkalnictwa.	-
K33. Rozwój usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych o wysokiej jakości.	-

Źródło: opracowanie własne.

Poza wyżej wskazanymi projektami istotnymi instrumentami wdrażania Strategii są również zdefiniowane w Zeszycie III projekty kluczowe zgłoszone przez gminy obszaru funkcjonalnego. Z grupy wskazanych tam projektów za priorytetowe uznać należy:

- Przygotowanie terenów inwestycyjnych położonych w bliskości węzła autostrady A-1 w Dębieńsku - Gmina i Miasto Czerwionka-Leszczyny,
- Kompleksowe uzbrojenie terenów przemysłowych wzdłuż autostrady A-1 - Gmina Godów,
- Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych leżących wzdłuż autostrady A-1 w subregionie zachodnim - Gmina Gorzyce,
- Połączenie terenów inwestycyjnych po byłej KWK Moszczenica, z autostradą A-1 w Jastrzębiu-Zdroju i Mszanie - kompleksowa modernizacja układu drogowego złożonego z dróg powiatowych o numerach 7814 S, 7807 S i 5037 S (ulica Wyzwolenia i Ranoszka w Jastrzębiu-Zdroju oraz Moszczeńska w Mszanie) o łącznej długości około 8 km, łączącego drogi wojewódzkie nr 937 i 933 oraz stanowiącego dojazd do węzła autostrady A-1 - Miasto Jastrzębie-Zdrój, Gmina Mszana,

- Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Rybniku-Kłokocinie położonych w pobliżu Autostrady A-1 wraz z budową układu drogowego - Miasto Rybnik,
- Budowę drogi dojazdowej do terenów przemysłowych zlokalizowanych w rejonie autostrady A-1 w Gminie Świerklany - Gmina Świerklany,
- Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przez budowę dróg dojazdowych oraz ich skomunikowanie na obszarze funkcjonalnym tworzonym przez gminy subregionu zachodniego województwa śląskiego zlokalizowane w pobliżu autostrady A-1 – Miasto Żory.

Tabela 10: Funkcje adresowane do poszczególnych gmin obszaru funkcjonalnego

	Nowa gospodarka oparta na wiedzy	Innowacje w działalnościach tradycyjnych	Rolnictwo	Odnawialne źródła energii i budownictwo oparte o nie	Turystyka i rekreacja	Czas wolny: kultura /rozrywka /sport	Edukacja	Usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne, zdrowotne	Mieszkalnictwo	Logistyka
Czerwionka-Leszczyzny										
Godów										
Gorzyce										
Jastrzębie-Zdrój										
Mszana										
Rybnik										
Świerklany										
Żory										

	Funkcja o znaczeniu wykraczającym poza obszar funkcjonalny
	Funkcja o znaczeniu dla odbiorców w obszarze funkcjonalnym
	Funkcja lokalna

Źródło: opracowanie własne.

4. Spójność dokumentu z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia jest w pełni zgodna z innymi dokumentami strategicznymi opracowanymi w regionie i subregionie. W szczególności dotyczy to sformułowanych celów rozwoju. W poniższych tabelach zestawiono cele szczegółowe obszaru funkcjonalnego z celami strategicznymi przyjętymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” oraz w „Strategii rozwoju Subregionu Zachodniego”.

Tabela 11: Relacje między celami szczegółowymi rozwoju obszaru funkcjonalnego a celami strategicznymi województwa śląskiego

☑☑ - relacja bezpośrednia

☑ - relacja pośrednia

Cele szczegółowe Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego	Cele strategiczne województwa śląskiego			
	C1. Województwo śląskie regionem nowej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność	C2. Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie	C3. Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni	C4. Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy
C1.1. Wysoka atrakcyjność terenów inwestycyjnych skomunikowanych w układzie regionalnym i europejskim	☑☑		☑☑	☑☑
C1.2. Skuteczne rozwiązania ograniczające wpływ inwestycji i działalności gospodarczej na środowisko przyrodnicze obszaru	☑	☑	☑☑	
C1.3. Miejsca pracy o jakości umożliwiającej wykorzystanie najlepszych cech kapitału ludzkiego obszaru	☑☑	☑		
C1.4. Rozwijająca się w relacji do potrzeb gospodarki regionu/województwa komplementarna oferta edukacyjna opierająca się na specjalizacji ośrodków miejskich obszaru	☑	☑☑		

	Cele strategiczne województwa śląskiego			
Cele szczegółowe Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego	C1. Województwo śląskie regionem nowej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność	C2. Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie	C3. Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni	C4. Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy
C1.5. Wizerunek obszaru jako wyjątkowego miejsca dla lokalizacji inwestycji nowej gospodarki	☑☑		☑	☑
C2.1. Spójność transportowa między gminami obszaru oraz z sąsiednimi aglomeracjami			☑☑	☑
C2.2. Funkcjonowanie podmiotów z MOF w międzysektorowych sieciach współpracy umożliwiających transfer do gospodarki obszaru wiedzy i technologii	☑☑			☑☑
C2.3. Rewitalizowane tereny zdegradowane i przestrzenie publiczne z rozwijającymi się funkcjami ponadlokalnymi		☑	☑☑	
C2.4. Spójna oferta usług czasu wolnego kierowana w pierwszym rzędzie do mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji	☑	☑		
C2.5. Dogodne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.			☑☑	
C2.6. Dostępność wyspecjalizowanych usług publicznych dla mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji		☑☑		

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 12: Relacje między celami szczegółowymi rozwoju obszaru funkcjonalnego a celami strategicznymi subregionu zachodniego województwa śląskiego

☑☑ - relacja bezpośrednia

☑ - relacja pośrednia

	Cele strategiczne subregionu zachodniego			
Cele szczegółowe Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego	C1. Konkurencyjna struktura gospodarcza subregionu zachodniego opierająca się na wykorzystywaniu potencjałów wewnętrznych oraz powiązaniach z sąsiednimi centrami rozwoju nowej gospodarki	C2. Wysoka jakość kapitału ludzkiego zwiększająca szanse rozwoju indywidualnego oraz wspierająca rozwój społeczny i gospodarczy subregionu	C3. Spójna, atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń warunkująca rozwój aktywności mieszkańców i stanowiąca wyróżnik subregionu w otoczeniu	C4. Nowe perspektywy rozwoju oraz wysoka pozycja Subregionu Zachodniego w otoczeniu wynikająca ze wspólnej realizacji polityki rozwoju przez gminy subregionu
C1.1. Wysoka atrakcyjność terenów inwestycyjnych skomunikowanych w układzie regionalnym i europejskim	☑☑		☑☑	☑☑
C1.2. Skuteczne rozwiązania ograniczające wpływ inwestycji i działalności gospodarczej na środowisko przyrodnicze obszaru			☑☑	
C1.3. Miejsca pracy o jakości umożliwiającej wykorzystanie najlepszych cech kapitału ludzkiego obszaru	☑☑	☑☑		
C1.4. Rozwijająca się w relacji do potrzeb gospodarki regionu/województwa komplementarna oferta edukacyjna opierająca się na specjalizacji ośrodków miejskich obszaru	☑	☑☑		
C1.5. Wizerunek obszaru jako wyjątkowego miejsca dla lokalizacji inwestycji nowej gospodarki	☑☑	☑		☑☑
C2.1. Spójność transportowa między gminami obszaru oraz z	☑	☑	☑☑	☑

	Cele strategiczne subregionu zachodniego			
Cele szczegółowe Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego	C1. Konkurencyjna struktura gospodarcza subregionu zachodniego opierająca się na wykorzystywaniu potencjałów wewnętrznych oraz powiązaniach z sąsiednimi centrami rozwoju nowej gospodarki	C2. Wysoka jakość kapitału ludzkiego zwiększająca szanse rozwoju indywidualnego oraz wspierająca rozwój społeczny i gospodarczy subregionu	C3. Spójna, atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń warunkująca rozwój aktywności mieszkańców i stanowiąca wyróżnik subregionu w otoczeniu	C4. Nowe perspektywy rozwoju oraz wysoka pozycja Subregionu Zachodniego w otoczeniu wynikająca ze wspólnej realizacji polityki rozwoju przez gminy subregionu
sąsiednimi aglomeracjami				
C2.2. Funkcjonowanie podmiotów z MOF w międzysektorowych sieciach współpracy umożliwiających transfer do gospodarki obszaru wiedzy i technologii	☑☑	☑☑	☑	☑☑
C2.3. Rewitalizowane tereny zdegradowane i przestrzeń publiczne z rozwijającymi się funkcjami ponadlokalnymi	☑	☑	☑☑	
C2.4. Spójna oferta usług czasu wolnego kierowana w pierwszym rzędzie do mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji	☑	☑	☑	
C2.5. Dogodne warunki dla rozwoju mieszkalnictwa.		☑	☑	
C2.6. Dostępność wyspecjalizowanych usług publicznych dla mieszkańców MOF i sąsiednich aglomeracji		☑☑		☑

Źródło: opracowanie własne.

Część II: Realizacyjna

- System wdrażania dokumentu strategicznego.
 - System instytucjonalny wdrażania dokumentu.
 - Zasady i główne źródła finansowania wdrażania rozwiązań zawartych w dokumencie.
- System monitorowania realizacji zaproponowanych działań.
 - Zasady monitorowania działań.
 - System wskaźników.

5. System wdrażania dokumentu strategicznego

5.1. System instytucjonalny wdrażania dokumentu

Głównym założeniem dotyczącym systemu wdrażania dokumentu jest przyjęcie, że wdrażanie i monitorowanie Strategii będzie realizowane w układzie wielopodmiotowym. Wśród głównych grup podmiotów, których zaangażowanie w proces wdrażania jest najistotniejsze należy wskazać:

- władze lokalne gmin biorących udział w projekcie,
- menedżerów lokalnych posiadających najlepsze i bieżące informacje na temat zachodzących procesów rozwoju, a jednocześnie kreujących lokalne polityki rozwoju, tak w sensie terytorialnym, jak i sektorowym/branżowym,
- lokalne środowiska liderów, z którymi współpraca w kształtowaniu rozwoju lokalnego jest niezbędna
- mieszkańców o wysokim potencjale aktywności i przedsiębiorczości.

Oprócz wielopodmiotowego wdrażania dokumentu przyjęto jeszcze następujące założenia:

- łączenie rozwiązań stałych, podtrzymywanych w całym procesie wdrażania Strategii, z rozwiązaniami kontekstowymi wykorzystywanymi w sytuacjach nadzwyczajnych,
- wykorzystanie struktur współpracy między gminami kształtujących się lub ukształtowanych w ostatnim czasie w wyniku prac nad Strategią rozwoju obszaru funkcjonalnego, strategią rozwoju subregionu zachodniego, przygotowywaniem i uzgadnianiem projektów Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
- niepowoływanie dodatkowych podmiotów powielających dotychczasowe struktury i organizacje.

Należy zaznaczyć, że Strategia w obecnym kształcie stanowi strukturę wspomagającą proces decyzyjny. Nie zawiera jednak rozstrzygnięć szczegółowych, które powinny być – zgodnie z przyjętymi założeniami – uzgodnione między samorządami lokalnymi, zarówno w aspekcie merytorycznym, jak i finansowym.

Tabela 13: Zorganizowanie podmiotów w procesie wdrażania dokumentu

Podmioty	Zadanie
Rada Koordynacyjna Strategii składająca się z Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Gmin (liderów) inicjujących przygotowanie Strategii	▪ polityczne wsparcie i promowanie Strategii jako narzędzia wspierającego działania podmiotów lokalnych, ▪ przyjmowanie raportu monitoringowego, ▪ opiniowanie procesu wdrażania Strategii w oparciu o uzyskiwane raporty, ▪ podejmowanie decyzji o ewentualnej aktualizacji Strategii, ▪ ustalanie projektów do realizacji w konkretnym horyzoncie czasu, ▪ uzgadnianie realizowanych w poszczególnych gminach kierunków polityki lokalnej w celu: – ich synergicznego łączenia z zapisami Strategii rozwoju obszaru, – wypracowania komplementarnych specjalizacji poszczególnych gmin, w szczególności specjalizacji gospodarczych i związanych z nimi decyzji odnoszących się do kreowania atrakcyjności inwestycyjnej, ▪ bezpośrednie zaangażowanie w proces pozyskiwania inwestorów – w sposób ograniczający konkurencję oraz prezentujący inwestorom większy zakres korzyści niż w przypadku oferty pojedynczej gminy, ▪ uzgadnianie zakresu wsparcia finansowego z budżetów lokalnych dla wdrażania Strategii, w szczególności dla montażu finansowego na rzecz realizacji wspólnych projektów i pozyskiwania środków z innych źródeł, ▪ promowanie obszaru i Strategii w otoczeniu: w sąsiednich aglomeracjach, w trakcie wydarzeń samorządowych i gospodarczych itp., ▪ podejmowanie decyzji o poszerzaniu gremium o przedstawicieli gmin z pozostałych gmin zdelimitowanego obszaru.
Zespół Zadaniowy ds. Wdrażania i Monitorowania Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego – wyznaczeni przez Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Gmin przedstawiciele	▪ opracowanie raportu z realizacji Strategii, ▪ identyfikacja problemów w procesie wdrażania, ▪ wypracowanie rekomendacji dla Rady Koordynacyjnej Strategii, ▪ zbieranie i ocena projektów zgłaszanych przez podmioty lokalne, ▪ samodzielne kreowanie nowych projektów do Strategii z uwzględnieniem możliwości i potrzeb w kolejnych horyzontach wdrożenia, ▪ organizacja procesu aktualizacji Strategii, konsultacji dokumentu lub jego części, ▪ nawiązywanie kontaktów z potencjalnymi partnerami procesu wdrażania Strategii, ▪ prowadzenie stałego monitoringu wewnętrznych i zewnętrznych środków, które będą mogły być

Podmioty	Zadanie
	wykorzystane na rzecz realizacji kolejnych projektów,
Odpowiednie Wydziały Urzędów Miast i Gmin	dostarczanie informacji do monitoringu, tworzenie projektów, uzgadnianie ich z profesjonalnymi środowiskami w innych gminach oraz zgłaszanie ich do Strategii, opiniowanie wniosków dotyczących modyfikacji Strategii oraz jej uzupełniania o kolejne projekty zgłaszane przez podmioty lokalne (według merytorycznych kompetencji wydziałów), bezpośrednia realizacja projektów merytorycznie odpowiadających kompetencjom wydziałów, gromadzenie danych do wskaźników realizacji celów i wskaźników uwarunkowań, tworzenie planów wykonania projektów i przedkładanie ich do zaopiniowania przez Zespół i Radę, działania organizacyjne na rzecz wdrażania konkretnych działań i projektów, w tym pozyskiwanie partnerów wdrażania, składanie raportów z wdrażania działań bądź projektów, gromadzenie danych do wskaźników projektowych.

Źródło: opracowanie własne.

5.2. Zasady i główne źródła finansowania wdrażania rozwiązań zawartych w dokumencie

Podstawową kwestię w procesie wdrażania Strategii stanowi wypracowanie właściwych projektów wdrożeniowych. Przeznaczanie środków lub zabiegi o pozyskanie środków z różnych źródeł ma sens jedynie w przypadku projektów spełniających określone warunki. Selekcja zgłoszonych projektów oparta może zostać na następujących kryteriach:

- wymiar oczekiwanych pozytywnych efektów dla społeczności lokalnych oraz wpływ na strategiczny (kompleksowy i długofalowy) rozwój obszaru i jego gmin,
- stwarzanie dobrych warunków wyjściowych dla realizacji kolejnych projektów oraz komplementarność wobec innych projektów,
- poprawa subregionalnego, regionalnego i ponadregionalnego wizerunku obszaru i jego gmin, stwarzanie pozytywnych wyróżników w otoczeniu,
- społeczna akceptacja projektu, wyrażana przede wszystkim poprzez możliwe zaangażowanie mieszkańców w realizację projektu,
- poziom kosztów, jakie muszą zostać poniesione z budżetów lokalnych na realizację projektów,
- finansowy efekt mnożnikowy wyrażony możliwościami multiplikowania środków zainwestowanych z budżetów lokalnych w realizację projektu (zdolność do koncentrowania wokół projektów podmiotów inwestujących własne środki finansowe lub pozyskiwania wsparcia z dostępnych funduszy),

- czas uzyskania efektów z tytułu realizacji projektu (w tym pojawienie się zauważalnych dla społeczności lokalnych efektów częściowych, nawet jeżeli ostateczne sfinalizowanie projektu jest odległe).

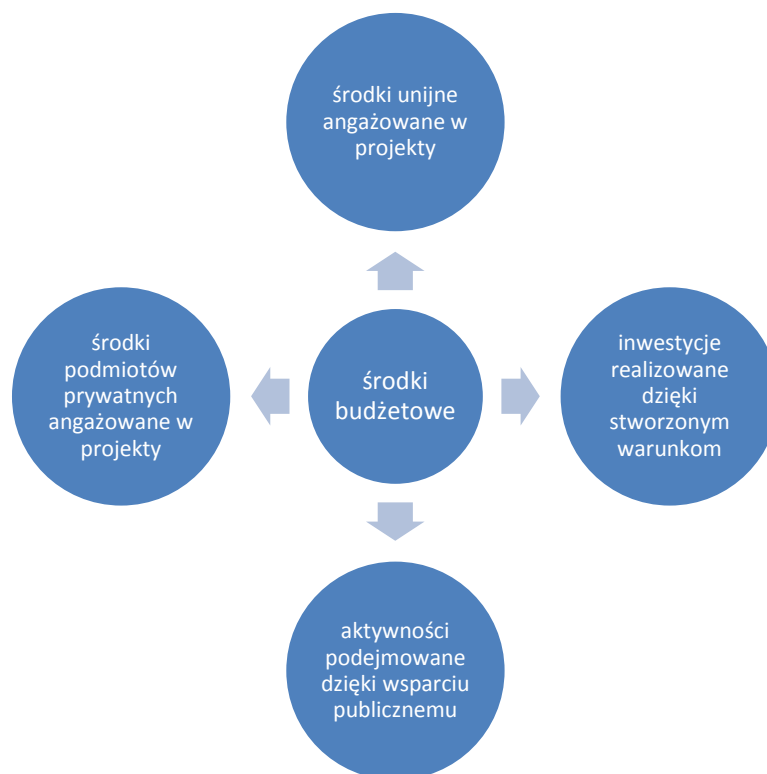
Techniczne kryteria wyboru projektów do realizacji powinny uwzględniać:

- poziom szczegółowości opracowania koncepcji projektu,
- bezpieczeństwo finansowe projektu wyrażające się oszacowaniem kosztów realizacji projektu wraz ze wskazaniem potencjalnych źródeł finansowania,
- zainteresowanie projektem podmiotów lokalnych, a w szczególności wskazanie lidera projektu (koordynatora), który jest gotów wziąć na siebie podstawowe obowiązki organizacyjne.

Podane kryteria powinny być znane i wykorzystywane przez wszystkie podmioty partycypujące we wdrażaniu Strategii. Szczególna rola w respektowaniu i egzekwowaniu tych kryteriów należy do Zespołu Zadaniowego oraz Rady Koordynacyjnej, do zadań których należeć będzie promowanie zarówno treści Strategii, jak i reguł dotyczących zgłaszania projektów przez różne środowiska lokalne.

Fundamentalną zasadą finansowania Strategii jest montaż finansowy środków, którego osią są środki z budżetów lokalnych wykorzystywane do pozyskiwania innych środków (tak publicznych, jak i prywatnych) oraz tworzenia dźwigni finansowej.

Schemat 1: Montaż środków na rzecz wdrażania Strategii

Źródło: opracowanie własne

6. System monitorowania realizacji zaproponowanych działań

6.1. Zasady monitorowania działań

6.1.1. Założenia do systemu monitoringu Strategii

Dla zapewnienia powodzenia procesu wdrażania Strategii i osiągnięcia zawartych w niej celów niezbędne jest prowadzenie ciągłego monitorowania oraz ewaluacji. Mechanizm monitorowania Strategii opiera się na współpracy gmin inicjujących prace nad przygotowaniem niniejszej Strategii czyli: miasta Rybnik, miasta Żory, miasta Jastrzębie-Zdrój, gminy i miasta Czerwionka-Leszczyny, gminy Godów, gminy Gorzyce, gminy Mszana oraz gminy Świerklany. W miarę integracji i rozwoju obszaru proces ten powinien rozszerzać się na inne samorządy w zdelimitowanym obszarze funkcjonalnym.

Monitoring prowadzony w odniesieniu do obszarów funkcjonalnych ma za zadanie w głównej mierze dostarczenie informacji i danych na temat odstępstw od założonej ścieżki strategicznej, tempa i kierunków rozwoju obszaru i zmian zachodzących w jego otoczeniu.

Systematycznie prowadzony proces monitorowania powinien zatem umożliwić:

- identyfikowanie rozbieżności pomiędzy planami zawartymi w Strategii a procesem wdrażania w szczególności w odniesieniu do osiągania wskaźników celów oraz podejmowania i realizacji działań i projektów,
- reagowanie na zachodzące w otoczeniu zmiany co pozwoli na zachowanie elastyczności Strategii i dostosowywanie podejmowanych działań wdrożeniowych do zmieniającej się sytuacji w gminach MOF i otoczeniu obszaru.

System monitorowania Strategii i zmian uwarunkowań jej realizacji wymaga w głównej mierze podejmowania działań o charakterze analitycznym i diagnostycznym umożliwiających prowadzenie ciągłej obserwacji procesu wdrażania Strategii i stwarzających podstawy do podjęcia działań korygujących.

Schemat 2: System monitoringu i oceny Strategii

Źródło: opracowanie własne

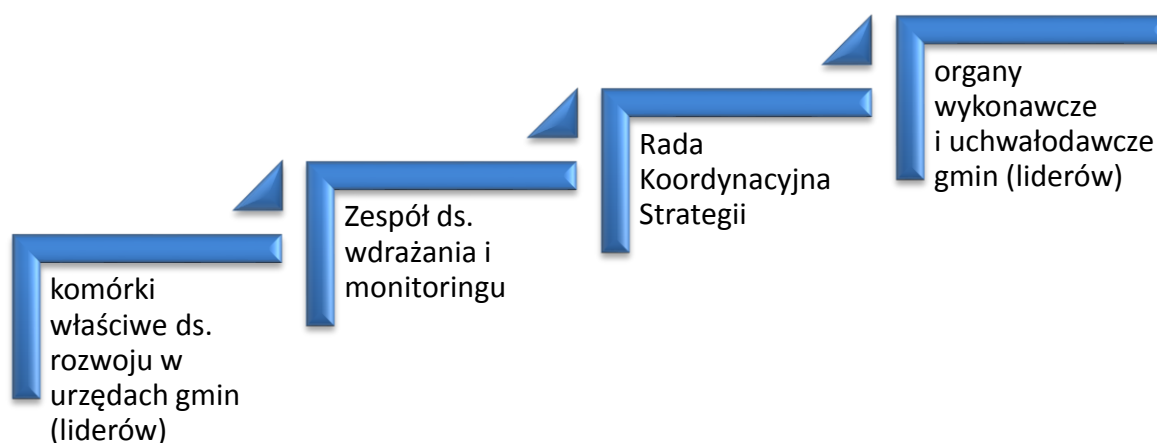
6.1.2. Uczestnicy procesu monitoringu

Powodzenie wdrażania Strategii zależy od stopnia aktywności podmiotów uczestniczących w tym procesie. Dla realizacji procesu monitorowania Strategii partnerzy powinni rozszerzyć zakres spraw powadzonych w komórkach organizacyjnych urzędów samorządów terytorialnych inicjujących opracowanie Strategii, odpowiedzialnych za politykę rozwoju o zadania związane z monitorowaniem procesu wdrażania i inicjowaniem rozwiązań rozwojowych o charakterze ponadlokalnym.

W ramach układu podmiotowego każdy z Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Gmin powinni wyznaczyć swojego przedstawiciela do Zespołu Zadaniowego ds. Wdrażania i Monitorowania Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego. Do zadań zespołu powinno należeć opracowanie raportu z realizacji Strategii, identyfikacja możliwych problemów w procesie wdrażania, rekomendacja organom samorządowym podjęcia działań zaradczych oraz opiniowanie i inicjowanie nowych projektów realizujących Strategię. Zespół działać będzie w trybie doraźnych spotkań i warsztatów.

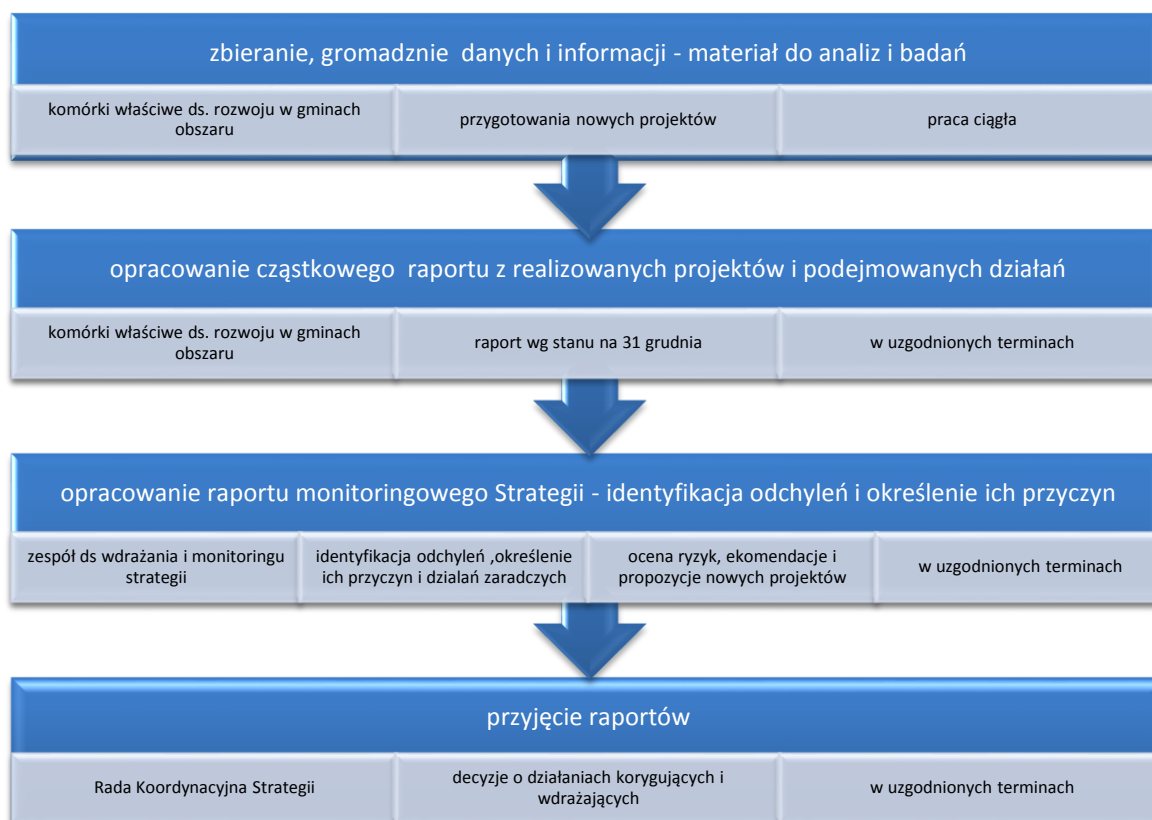
Najważniejszym podmiotem w procesie monitorowania i wdrażania będzie Rada Koordynacyjna Strategii w skład której wejdą Prezydenci, Burmistrzowie i Wójtowie Gmin (liderów) inicjujących przygotowanie Strategii. W miarę integracji obszaru funkcjonalnego skład będzie można poszerzać o przedstawicieli gmin z pozostałych gmin zdelimitowanego obszaru. Do zadań Rady należeć będzie przyjmowanie raportu monitoringowego, podejmowanie decyzji o podjęciu działań korygujących Strategię w tym jej aktualizację oraz ustalanie zakresu projektów do realizacji. Rada Koordynacyjna spotykać powinna się nie rzadziej niż 1 w roku.

Schemat 3: Układ podmiotowy procesu monitoringu

Źródło: opracowanie własne

Schemat 4: Procedura monitoringu Strategii

Źródło: opracowanie własne

Podstawowym dokumentem w procesie monitorowania Strategii powinien być raport monitoringowy sporządzany w oparciu o opracowania cząstkowe przygotowywane przez poszczególnych partnerów realizacji Strategii. Dokument powinien być opracowany w oparciu o analizę zmian w sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru funkcjonalnego przeprowadzonej na podstawie danych:

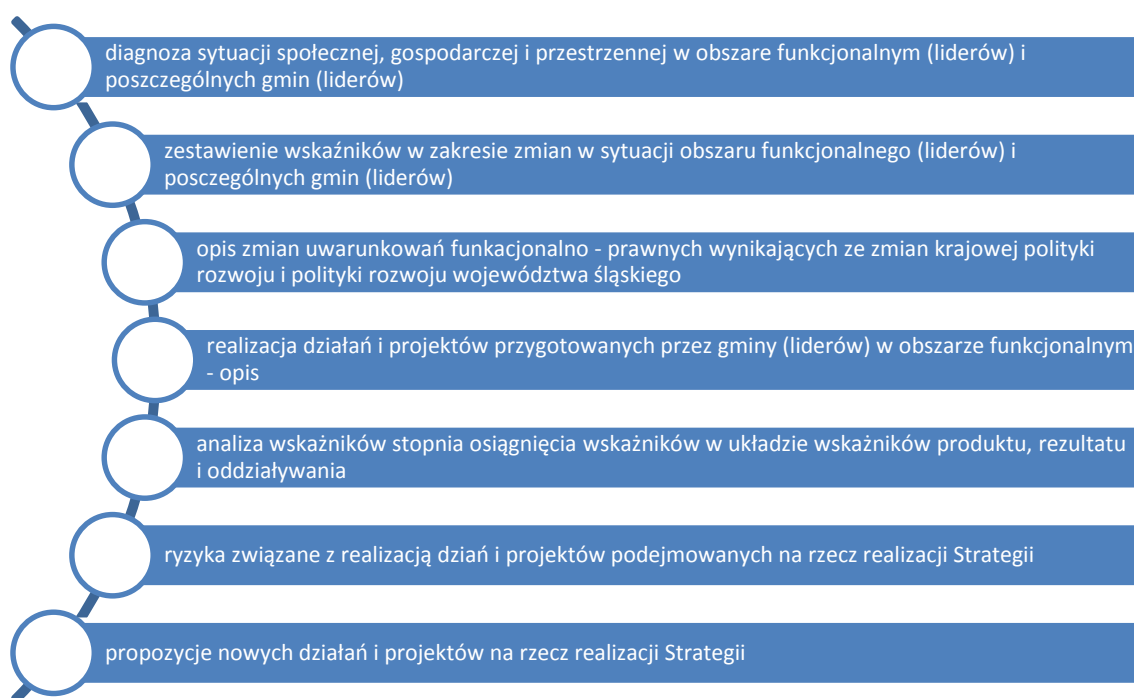
- Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl), system STRATEG;
- dane i informacje od partnerów wdrażania Strategii – liderów procesu czyli gmin: Rybnik, Czerwionka-Leszczyny, Godów, Gorzyce, Jastrzębie-Zdrój, Mszana, Świerklany oraz Żory; w miarę integracji obszaru pożądane jest rozszerzanie zakresu informacji z pozostałych gmin delimitowanego obszaru;
- analiz prowadzonych w ramach Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego – Regionalne Centrum Analiz Strategicznych Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego (rcas.slaskie.pl);
- danych instytucji branżowych i instytucji publicznych – w tym: Izba Skarbowa, Wojewódzki Urząd Pracy, Powiatowy Urząd Pracy.

Stopień wdrażania Strategii i postępy w realizacji konkretnych działań i projektów powinny być monitorowane w oparciu o załączoną w Zeszycie III kartę monitoringową projektu. Karta powinna być sporządzana przez podmioty wdrażające konkretne:

- projekty wynikające bezpośrednio ze Strategii,
- projekty i zadania realizowane przez poszczególnych partnerów (liderów) w ramach ich polityki lokalnej, a zgodne z celem i kierunkami działań Strategii obszaru.

W zakresie opisu sytuacji obszaru ze względu na opóźnienia w publikacji danych statystycznych raport opierał się będzie na danych z okresu wcześniejszego (n-2). W zakresie opisu działań i monitorowania projektów informacje powinny dotyczyć danych na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego sporządzenie raportu.

Schemat 5: Struktura raportu monitoringowego

Źródło: opracowanie własne

Raporty powinny zawierać elementy oceny. Niemniej w okresach 4-letnich powinna zostać przeprowadzona ewaluacja realizacji Strategii celem podjęcia decyzji o aktualizacji Strategii. Raport ewaluacyjny może zostać przygotowany przez Zespół Zadaniowy lub przez zewnętrznego ewaluatora.

6.2. System wskaźników

W systemie monitorowania Strategii uwzględnione są wskaźniki służące do monitorowania:

- poziomu realizacji celów,
- poziomu realizacji przedsięwzięć,
- uwarunkowań rozwoju obszaru funkcjonalnego w granicach subregionu zachodniego.

Schemat 6: Typy wskaźników monitoringu Strategii obszaru funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne

Dobór wskaźników oparto na systemie wskaźników gromadzonych przez GUS co umożliwi faktyczne monitorowanie i ciągłe pozyskiwanie informacji. Na poziomie poszczególnych projektów i zadań pozyskiwanie danych możliwe będzie w oparciu o zaangażowane poszczególnych partnerów realizacji Strategii.

Tabela 14: Wskaźniki monitoringu Strategii

	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa w roku 2012	Wartość docelowa w perspektywie 2020 roku	Źródło danych
oddziaływania	Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	jed.gosp.	Zgodnie ze wskaźnikami zawartymi w zestawieniu tabelarycznym – Zeszyt III	150 dla miast na pr. powiatów 120 dla pozostałych gmin	BDL GUS
	Liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	jed.		30	BDL GUS
	Saldo migracji na pobyt stały osób w wieku produkcyjnym na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	osoby		0	BDL GUS
	Ilość zmieszanych odpadów komunalnych z gospodarstw domowych zebranych w ciągu roku przypadająca na 1 mieszkańca	kg		150	BDL GUS

Wskaźnik		Jednostka miary	Wartość bazowa w roku 2012	Wartość docelowa w perspektywie 2020 roku	Źródło danych
rezultatu	Widzowie ogółem w kinach oraz zwiedzający muzea	% wzrostu		25	BDL GUS
	Miejsca noclegowe	% wzrostu		30	BDL GUS
	Udzielone noclegi	% wzrostu		30	BDL GUS
	Ofiary wypadków drogowych na 100 tys. pojazdów zarejestrowanych	% spadku		20	BDL GUS
	Zdawalność egzaminów maturalnych w szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych	%		90	BDL GUS
produktu	Wskaźniki wynikające z przygotowanych kart projektu w szczególności dotyczące zakładanych efektów rzeczowych np. długość dróg, liczba osób przeszkolonych, powierzchnia terenów przygotowanych pod inwestycje.				

Źródło: opracowanie własne

Fundacja Kreatywny Śląsk

44-200 Rybnik, ul. Wysoka 15/17

REGON: 243221365 NIP: 6423182626

Telefon kontaktowy: +48 602 227 053

www.kreatywnyslask.pl